

non numeratæ pecuniæ, ut onus probandi numerationem transferatur in creditorem, est xxx. dierum ut in. l. In contractibus. §. Super ceteris. C. De non nume. pecu. præter quã in contractu emptionis & uenditionis: in quo non potest opponi exceptio pretij non soluti, nisi uellet assumere in se onus probandi. l. Generaliter. C. De nõ nume. pecu. Et hanc ferme traditionem repetijt in Decisi. Neapo. Decis. 105. Quæ aperte falsa sunt. Nam. l. Generaliter, infra hoc titu. non procedit in sola causa uenditionis, sed generaliter in oïbus confessionibus, quæ fiunt ex alia causa quàm mutui aut dotis: §. §. Super ceteris, ad confessiones creditorũ solummodo refertur. Deniq; Vir doct. deceptus uidetur à uerbis Bal. quæ corrupte allegat, in. l. Pecuniæ, infra De solutio. Cuius sententiam supra explicauimus.

Contra re-
ceptum in-
tellectum.

1 Exceptio non numeratæ pecuniæ cessat, si confessio sit facta ex causa mutui: quum tamen causa alia præcedens conuersa dicitur in causam mutui.

2 Intellectus. l. Aduersus, hœcti.

3 Stipulatio non magis potest transfundere priorẽ obligationem in mutui causam, quàm literarum obligatio.

4 Intellectus. l. si ex pretio. C. Si certum peta.

TERTIO fallit † in confessione facta ex causa mutui: si modò causa a i qua præcedens, quæ mutui non erat, conuersa sit in hanc assertam mutui causam tex. ita communiter intellectus in. l. Aduersus, infra hoc titu. Tradit Feli. in cap. Si cautio. n. 6. uersi. Fallit septi-

septimo De fide instru. Caro. Ruin. consil. 19. Visa
 petitione. n. 11. lib. 4. Quo loco Accur. & Dd. anxie
 laborant, ut concilient eam. l. Aduersus, cum. l. Si ex
 pretio, supra Si certum petat. ubi quantitas, quæ ex cer
 ta causa debebatur, potuit transfundi in mutui causam
 per stipulationem: non potuit autem in eadem causam
 conuerti per confessionem in scriptura contentã. Qua
 re diuinant, in. d. l. Aduersus, pecuniam ad manum fu
 isse, & paratã solutioni. Solus Bart. ibidẽ, ne hoc diui
 naret, maluit tex intelligere i cõstituto iuris Prætorij.

- 2 Ego uero interpretor, t non exigendum in eo tex.
 quod pecunia solutioni esset parata aduersus uulgarẽ
 traditionem. Id etenim tunc exigere solemus, quum uo
 lumus, priorem obligationem in naturale mutuum con
 uertere. Nam utiq; si re contrahenda est obligatio, o
 portet ex meo fieri tuum, aut certẽ pecuniã solutioni pa
 ratam esse: quod fingi possit, dominiũ pecuniæ in me trãf
 latũ, et deinde ad te profectũ. Sed si in mutuũ ciuile trãf
 ferẽda sit obligatio, receptissimũ est, nõ oportere, quod
 pecunia solutiõni fuerit parata, iuxta Bar. traditionem
 3 in. l. Singularia. n. 2 o. ff. Si certum petat. Igitur t ut
 pecunia ex causa uenditionis uel simili debita, ex lite
 rarum obligatione deberi incipiat: non est exigendum,
 qd pecunia solutioni parata fuerit. Quod rectẽ Cyn
 docuit i. d. l. Si ex pretio, itelligẽs, qd inibi nõ agebatur

Interpreta
 tionon vul
 garis.

de redigenda quantitate in literarum obligationem: sed magis de transferenda quantitate in obligationem mutui naturalis, quæ re contrahi solet. Denique admittit, stipulationis & literarum obligationis vires esse similes. Quod tamen in d. l. Si ex pretio, non fuerit literarum obligatio, colligi videtur ex verbis tex. SI VERO CITRA VINCVLVM STIPVLATIONIS TANTVM MUTVAM PECVNIAM DATAM CONSCRIPTVM EST, Siquidem verba merum factum continentia apta non erant obligationi literarum: sed & si apta fuissent, non posset oriri literarum obligatio ex publico instrumento. At uero in d. l. Aduersus, manifestè loquitur Imperator in literarum obligatione, ut omnes agnoscunt. Vnde cõmunis intellectus non procedit: quum constare debeat, in chirographum redigi potuisse quantitatem ex qualibet iusta causa debitam, etiam si pecunia ad manum non esset. Et hoc uero sensu reperio eam. l. à Bal. acceptam in. l. Certi cõdictio. §. fin. .col. ff. Si certum petat. Sed & Caius Instit. lib. posteriore titu. penul. quum literarum obligationem attingeret, ita scriptum reliquit, SI QVIS NOBIS PECVNIAM DEBEAT POSSVMVS DEBITOREM NOSTRVM COMPELLERE VT PECVNIAM QVAM NOBIS REDDITVRVS ERAT ALTERI SE CAVEAT REDDITVRVM NEC POTEST EI CUI PRO NOSTRO DEBITO CAVET DE CAUTO ET NON NUMERATO SICVT FIERI SOLET

Contra receptum intellectum.

ALIQUID DISPUTATIONIS AFFERRE. &c.

- 1 Exceptio nō numeratæ pecuniae utrū competat cōtra cōfessionem acceptæ mutuo pecuniae sine scriptis factam.
- 2 Confessio facta præsente parte & tacente utrū plenè probet in eius fauorem.
- 3 Confessio expressim acceptata utilior est, quàm si tacitè acceptata videatur.
- 4 Agens ex numeratione utrū vincere debeat, si cōfessionē solūmodo probet.
- 5 Confessio ex causa mutui facta absente parte numerationem semiplenè probat sine metu exceptionis non numeratæ pecuniae.
- 6 Cōfessio, quæ semiplenè probat, quandoq; utilior est, quàm quæ plenè probat.
- 7 Intellectus. l. Regiæ lib. 3. tit. 25. in princip.

QUARTO fallit in confessione, quæ sine scriptis facta sit etiam ex causa mutui. Nam aduersus præiudicium huius confessionis probatoriæ non habebit reus beneficium nostræ exceptionis. Allegatur gl. sing. in. l. Si non singuli, in uerb. rei gestæ, supra Si cert. petita. Sed Bar. hic. n. 3. lect. 1. cōtrarium opinatur. Et eius sententia receptissima est, quæ Bal. hic pen. col. & Saly. n. 12. pbāt. Ioā. quoq; Fab. in princip. Insti. De litera. obliga. n. 7. adijciens, in hac specie opponendam esse in factum exceptionem. Idem resoluunt Ang. Aret. in. §. Idē iuris. n. 22. Insti. De exceptio. Alex. in. l. Si stipulatus. §. Chrysogonus, col. 10. ff. De uerb. obliga. Arcinius in. l. Ceteri conditio. §. Si nummos, fin. col. ff. Si cert. petita. allegando tex. qui hoc non probat, in. l. Si quasi, infra hoc titul.

Et

Et pro hac parte argumentatur Feli. in cap. Si cautio n. 64. De fide instrument. quòd si ius civile indulget debitoribus, ut ueniant aduersus confessiones scriptas, quæ cum maiore deliberatione emittuntur: fortiore ratione indulgebit, ut ueniant aduersus non scriptas confessiones. Adde, Accur. in. d. l. Si non singuli, non rectè in contrariū allegari. Siquidem aperte uult, quòd exceptio non numeratæ pecuniæ etiam in hac specie locum habeat: ut etiam in simili specie scripsit postea in Authen. Rogati, supra De testi. Plus adhuc uentat Accurs. dicere, quòd hoc casu exceptio non cõcludatur biennio, sed magis perpetua sit: in quo dissidere uidetur à gl. in. d. Authen. Rogati. Hic igitur quero, si actor ex numeratiõne egit, quã reus in iudicio negauit, utrū actionẽ perferat et obtinere debeat, si probauerit confessionẽ se præsentẽ factã? Et animaduerto, in hac specie quatuor quæstiones esse cõiunctas.

Prima est. ¹ utrū confessio facta præsentẽ parte faciat plenã probationẽ? Et præsentiam partis nõ sufficere, nisi expressim confessionẽ acceptet, frequentius probatũ uideo auctoritate Cyni. in. l. unica, in. 6. q. infra De confess. uti constat ex Feli. in cap. Si cautio. n. 23. De fide instru. Ias. i. l. Posquã liti. n. 2. supra De pactis, Stepha. Bertrã. cons. 210. n. pe. lib. 2. Francis. Rip. qui dicit, hanc esse cõmunẽ opinionẽ in. Rub. n. 2. ff. De uerb.

oblig. Probabilius tamē uidetur, sufficere actoris præsentiam, qui tacendo uisus sit consentire in utilem sibi confessionem, ut idem *Alexan.* magis probauit in. l. *Suus hæres.* n. 7. infra *De repudi. hæredita. et Pa normi.* in cap. *fin.* n. 5. *De successio. ab intesta.* & ibi *Andre. Sicul.* n. 3. *Caccialup. in repe. l. Admonendi* n. 146. ff. *De iureiurã.* *Sozi. cons.* 128. In causa *Gabri elis.* n. 6. lib. 2. *Claudius.* n. 29. *Dec.* n. 8. & *Alcia.* in. d. l. *Postquam liti,* *Dec. in cap. At si clerici.* n. 21. *De iudici.* qui cum *And. Siculo* resoluit, † utiliorē esse cōfessionē illi, qui expressim eā acceptauit, quā si tacendo uideatur eam acceptasse: quum priore casu cōfessio prætextu erroris reuocari non possit: posteriore autem possit reuocari.

4 Secunda quæstio est, † utrum actor, qui ex numeratione agit, uincere debeat, si confessionē plenē probet, quæ numerationē plenē quoq; probat? Et respōdetur, si testes super ueritate totius causæ iurati fuerint, qui confessionem huiusmodi plenē probauerūt: numerationē plenē probatam esse. Alioquin si solus numeratiōis articulus factus proponitur, & super eo testes duntaxat iurati fuissent: confessio uideri non posset plenē probata per eos testes, qui extra articulum numerationis cōfessionem non iurati assererent, iuxta ea, quæ resoluunt *Alex.* in. l. *Si stipulatus.* §. *Chrysoگون.* n. 12. ff. *De uerb.*

uerb. obliga. & Vincenti. Hercul. in. l. i. §. Siquis ita
n. 55. eo titul.

Tertia quæstio est, an huiusmodi confessio ex causa
mutui facta intra bienniū plenè numerationē probet?
Et dicendum est, probare, & reum condemnandum fo-
re: nisi questus sit, aut excipiat de nō numerata pecunia
secundū ea, quæ supra obseruauimus in. 4. scholio.

Vltima est quæstio, an is, q̄ ex numeratiōe conuētus
respōdit se defēdēdo, q̄ pecunia sibi numerata nūquā
fuit, possit uideri hoc ipso questus esse de nō numerata
pecunia: ut cōdemnari nō debeat propter confessionē?
Et respondetur, nihilominus condemnandum esse. Quo-
niam simplex illa negatio numeratæ pecuniæ fecit qui-
dem litis contestationem: sed confessionem, quæ nondū
producebatur, non potuit uideri impugnasse nec per mo-
dum exceptionis nec per modum querelæ. Cautere igi-
tur reus debet, ut querelam uel exceptionem dirigat cō-
tra cōfessionem, quam dicat factam esse sub spe futuræ
numerationis. Alioqui cōdenabitur, argumēto eorū,
quæ in hac materia subtiliter tradit Bal. cons. 50. Ista
quæstio. n. 3. lib. 4.

Illud non absurde tentari posse arbitror, q̄⁷ cōfes-
sio mutuæ acceptæ pecuniæ facta coram testibus in ab-
sentia partis, si per eos testes sufficienter probetur, nu-
merationē ex causa mutui p̄babit semiplenè ex uulgari
regula

regula, de qua per Bart. i. l. Admonēdi. n. 43. ff. De iureiuran. Nec ad debilitandam semiplenam probationem exceptio in factum seu non numeratæ pecuniæ proficere uidebitur: nō magis quam si confessio esset facta ex qualibet alia causa. Huius rei argumentum est ratio ipsa naturalis. Nemo etenim solet coram alijs dicere, se recepisse à Titio absente decem mutua, ut hoc dicat sub spe numerationis futuræ. Sic ratio cessat, quæ nostræ exceptionis privilegium induxit: quum si ex urgente cōiectura credimus, cōfessionem ex causa mutui factam fuisse nō sub spe numerationis futuræ, cessare debeat privilegium exceptionis iuxta glo. receptā in. l. i. infra De falsa causa adiecta lega. Vnde pulchrū illud eveniet, † quod utilior quādoq; creditori erit confessio facta se absente, quæ numerationem probat semiplenē, quā si se præsentem & acceptantem facta esset: quo casu numerationem plenē probat. Nam plenæ probationis uis opposita exceptione non numeratæ pecuniæ adeo eneruatur, ut actori petenti nō sit deferendum ius iurandum in supplementum probationis, qui nihil ferè probasse uideatur: sicut ex nostro tex. constat. Vbi uerò confessio corā testibus absente Titio emissæ est, Titio actori proficere uidebitur ad semiplenam probationem, ut si quātitas non sit magna, ei qui honesta sit persona, iuramentum ueniat deferendum, iuxta nota. in. l.

Inaudita
vulgo
pino.

In bonafidei, supra De rebus credi. et in cap. fina. De iureiur. Quæ sententia est noua & utilis † ad interpretationem. l. Regiæ lib. 3. titu. 85. in princip. ibi, OVPER CONFISSAM FEITA POLA PARTE FORADO IVIZO. Et uidetur ratioe nõ carere. Tametsi Philip. Dec. in cap. Cum causam .n. ii. uers. Ex ista cõclusionone De probatio. intelligi possit contra sensisse: quũ recessit à Panormi. in cap. fina. n. 6. De successio. ab intesta.

1 Exceptio nõ numerate pecuniæ utrũ detur aduersus cõfessionem mutui præteriti.

2 Interpretatio noua. l. Generaliter, infra hoc tit.

QUINTO fallit † in confessione facta ex causa mutui præteriti. Vi putà si confiteris in cautione tua, accepisse à me tot aureos mutuos, iã est annus. Tunc enim cautio emissa non uidetur spe numerationis futuræ, sed magis ad probationem mutui præteriti, & statim præiudicat cõfidenti: ut res sit expedienda per. l. Generaliter, infra hoc titu. Hanc opinionem tenuit Symon. Vinceti. in. d. l. Generaliter, et Iacob Butrig. in. l. 2. §. Appellata. ff. Si certum petat. & tenuisse uidetur glos. in. l. Aduersus, in magno scholio, infra eo. quam ad hoc dixit esse solennem And. Sicul. in cap. fina. n. 13. De soluti. Idẽ probauit Alberi. in. d. l. Generaliter, & in. l. In contractibus.

7
n. 23. infra hoc titu. Ricard. de Salyc. hic, & qui eum
refert, Bartholo. de Saly. i. d. l. Generaliter. n. 3. Idem
Ricard. & Saly. n. 4. in. l. unica, infra De confes. Lo
doui. Roma. & Rapha. Fulgos. in. d. §. Appellata.
Adde Accursium in. d. l. In contractibus in. 1. scho-
lio, ubi hanc uidetur approbasse opinionem, quam Ra-
pha. Fulgos. inibi. n. 2. scribit, satis sibi placere, & q̄ in
iudicādo dubius esset. Iacob. etiam de Sancto Georg.
nouissime hoc sequutus est in. l. Cū de indebito. §. Sed
hoc ubi. n. 12. ff. De p̄batio. Et uidetur pro hoc placito
urgere. d. l. Generaliter, ibi PRO QVIBVSCVNQVE PE-
CVNIIS. Nam ea uerba includere uidentur etiā mutuas
pecunias, uti Soz. expēdit in. d. §. Appellata, si. uerb.

Et tamen fertur, communē opinionem in contrariū
se habere, ut in hac qua q̄ specie competat querela &
exceptio non numeratæ pecuniæ, secundūm Alexā.
n. 2. Cur. Iunio. n. 7. Philip. Dec. in fine in. d. §. Ap-
pellata. Quum igitur huius quæstionis cardo uertatur
in sententia Imperatoris in. d. l. Generaliter: uerba eū
in medium afferenda sunt. GENERALITER SAN CIMVS
VT SI QV ID SCRIPTIS CAVTVM FVERIT PRO QVIBVS
CVNQVE PECVNIIIS EX ANTECEDENTE CAUSA DE-
SCENDENTIBVS EAMQVE CAVSAM SPECIALITER PRO
MISSOR EDIXERIT NON IAM EI LICENTIA SIT CAUSAE
PROBATIONEM STIPVLATOREM EXIGERE QVVM SVIS

CONFESSIO NIBVS ACQVIESCERE DEBEAT. &c. *Simon Vincētinus*, & qui eū sequuntur, intelligūt, hīc nō distinguī causam mutui ab alijs causis: sed legem omnibus confessionibus æquē dari. Contra *Accursius* et cōmuniter *Dd.* interpretantur, hac .l. sanciri, quōd regulariter in omnibus confessionibus factis ex alia causa, quā dotis aut mutui, cessat exceptio non numeratæ pecuniæ. Ego autē existimo, ¹ hanc interpretationē communem penitus esse respiciendam: quum evidentissimū sit, generaliter Imperatorem loqui. Quare si probanda sit ea opinio, quam *Alex.* & alij resoluunt esse communē, necesse est, intelligere. d. l. Generaliter, per l. *Aduersus*, infra hoc titu. cuius interpretationis meminit *Saly.* in. d. l. Generaliter, in princi. Fortassis & illa interpretatio non malè accommodabitur, ut. d. l. Generaliter, procedat, quando reus non vult opponere exceptionē nō numeratæ pecuniæ. Sed magis illud intendit dicere, quōd causa ī scriptis inserta nō est vera, imō quōd alia causa fuit, secundū quæstionem ab *Alberi.* hīc propositam. n. 4. uers. Ex prædictis, et ea quæ referendo *Iacob. Butrig.* in. d. l. Generaliter, tradit *Ioan. Imol.* in repe. cap. Cū cōtingat. n. 77. De iureiu.

Noua interpretatio

1 Exceptio non numeratæ pecuniæ cessat, si confessio ex mutui causa cum stipulatione, fuit facta animo donandi.

2 Donandi animus in confessione facta ex causa mutui debet euidenter probari.

3 Renunciatio huius exceptio-
nis incontinenti facta licet
non valeat, quale quale argu-
mentum præstat donatiõis

præsumptæ.

Bar. in d. l. 2. §. fin. n. c. ff. Si
certum petat, quomodo intel-
ligendus.

1 **S**EXTO fallit in confessione ex causa mutui, quæ
facta proponatur animo donandi. Nã si quũ tibi de-
cem donare uellem, cõfessus fuero, ea à te mutua rece-
pisse, quæ promitto tibi reddere per solennem stipulati-
onem: mutuũ ciuile statim contrahitur, & exceptio non
numeratæ pecuniæ opponi non potest ex Bar. sententiã
in. l. 2. §. fin. n. c. ff. Si certum petat. Quã tamen sine iu-
dicio improbauit Aret. in. l. Si stipulatus. §. Chryso-
gonus. 2. col. ff. De uerb. oblig. per. l. Cũ ultra, infra
hoc titu. Credidit enim, Bart. dicere, q̄ si confiteor ex
causa mutui, & sequitur stipulatio, cesset exceptio non
numeratæ pecuniæ: quũ tamẽ Bart. ex donãdi animo to-
tus pendeat. Neruosius argumentũ est, quo Bar. opini-
onẽ impugnavit Raph. Fulgos. in. d. l. 2. §. fi. col. i. Nã
pl^{us} (inquit) ualere debet qđ in in ueritate agitur, quã
quod simulatẽ cõcipitur. Sic stipulatio interposita est,
et uideri debet ex causa donationis uera: nõ autẽ ex cau-
sa mutui simulata. Sed Bart. ea ratione Alex. excu-
sat in eodẽ. §. in princip. quòd Bar. nõ neget, hĩc donati-
onẽ esse, quæ tamẽ cõuersa fuerit ĩ mutui causã per sti-
pulationẽ. l. Si ex pretio, supra Si cert. petat. Dec. ta-
men pro Fulg. aduersũs Bar. et Alex. replicat in eo.

§. n. 12. quòd. l. Si ex pretio, tunc procedit, quando aliqua causa in ueritate præcedebat, quæ postea in mutui causam fuit conuersa per stipulationem. At in Bar. specie non præcedebat alia causa, licet animus donandi proponatur. Quam ob rem concludit, in hoc casu donationem magis esse ueritate inspecta.

Ego dubito, utrum causa donationis uel uenditiõis possit conuerti in causam mutui etiam per stipulationem. De quo dicam Selectarũ Interpretationũ lib. 4. in singulari illius. l. Si ex pretio, interpretatione. Interim tamen tenendo receptam sententiã potest dici, quòd & si in Bar. specie donatio nõ fuerit aperte facta, animus donãdi fortasse efficiet, ut celeritate quadam donatio facta uideatur, mox conuersa in mutui causã, argumẽ. l. 3. §. penul. ff. De dona. inter uirũ & uxo. Sed utiq; illud exigendum est, † ut de animo donãdi clare constet. 2
 Nam non sufficeret, instrumento cõtineri, quòd Titius non sub spe futurae numerationis confessus est, se mihi debere centũ ex causa mutui, uti Alex. docet in. d. §. fina. n. 7. Sed et si scriptum esset, ex certa scientia sciẽs se nõ teneri, adhuc animũ donãdi non satis exprimi, arbitratur Franciscus Purpura. in. d. §. fina. n. 24. & 25.
 Ego adijcio, † renunciationem exceptionis non numeratæ pecunię in eodem instrumento factam qualiquali argumento futuram, q̄ is, qui renunciauit, donare uolebat,

bāt, etiam si renunciatio non ualeat, argumento eorum
quæ tradit *Are. consi. 36. penul. col. uers.* Nec rursus,
& *Sozi. in. l. i. n. 100. ff. Solu. matri.*

4 Illud etiam noto, quod t̄ licet. *Bar. in. d. l. 1. §. fina.
n. 5. ff. Si certum peti. uideatur consulto fugisse litera-
rum obligationē, de qua glo. tractabat, quasi securius
loqueretur in stipulatione. eius tamen sententia æquē
admittenda est in chirographo, quo quis animo donan-
di scripsit, se Titio centum debere, quæ ei reddere pro-
mittebat. Siquidem non minùs per literarum quàm per
uerborum obligationē donatiōis causa potest nouari,
secundùm ea, quæ supra diximus in. 3. fallen.*

- 1 Agnoscens fidem cautionis regulariter excipere non potest de non numerata pecunia.
- 2 Maritus, qui post confessionē receptę dotis exhibuit alimēta uxori, utrū hoc ipso uideatur agnoscere fidem confessionis.
- 3 Cautio sine causa facta efficaciter obligat eū, qui agnoscē

do fidē eius cautionis, partem soluit.

- 4 Agnoscere fidem cautionis utrū uideatur, qui creditori partē simpliciter quātitatis numerat, nō referēdo se ad cautionem.

§ Intellectus. l. Cum fidem, infra hoc titu.

7 **S**EPTIMO fallit, t̄ quando cautionis fidem debitor quocunq; modo agnouisset. Cessaret enim nostra exceptio. l. Cum fidem, infra hoc titu. atq; adeo debitor conuictus uideretur, ut p̄ *Saly. hic. n. 18. Habe-
tur. l. Regia lib. 4. tit. 47. §. E se ho de uedor. Deniq;*

audiendus non est: nisi probare intēdat, q̄ tēpore cautionis actum fuit inter se & creditorem de recognitione postea faciēda. Nam propter huiusmodi collusionē et fraudē recognitio debiti postea facta nō prodesset creditori, secūdūm Bal. in. d. l. Cum fidē, in fi. Feli. in cap. Si cautio. n. 56. De fide instrumen.

Et. d. l. Cum fidem, argumento dicebat notabiliter Bal. in. l. i. col. 3. uers. Vnde queritur, infra De priuile. dotis, quōd † licet regulariter maritus, qui confessus est, se dotem recepisse, habeat intra legitima tēpora beneficium exceptionis non numeratæ dotis: fallit tamen, si post illā cautionē exhibeat uxori alimenta. De quo per Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 31. Sozi. i. l. i. n. 20. ff. Solu. matrimo. et i. cons. 22. super questioibus. n. 2. lib. 2. Ias. i. §. Fuerat col. 1. Insti. De actio. Ludo. Gozadi. cōsi. 23. et cons. 42. Aymon. Saullia. cons. 40. n. 4. Licet corrupte allegēt. l. Cū ultra, hoc tiu.

Iacob. quoq; de Sancto Georg. in. l. Cum de indebito. §. Sed hoc ubi. n. 7. ff. De proba. argumē. d. l. Cū fidē, nouē limitabat regulā eius. §. et cap. Si cautio De fide instru. † ut cautio, quæ causam non habet, efficaciter non obliget: nisi is, qui cautionē sine causa exposuit, agnoscēdo fidē cautionis soluisset unā partē sūmæ. Nā postea allegare nequiret, qđ cautio nō habebat causā.

Ego quoq; per. d. l. Cū fidē, infero, qđ si quis mutue pecu-

pecuniæ chirographum dederit creditori, et postea eidem uendiderit aliquam rem, et Notarius, qui soluti pretij instrumentum confecit, testatus sit, quod chirographum mutuae pecuniæ reddidit creditor cancellatum debitori quasi uice pretij, non poterit debitor, qui agnoscat, redditum sibi fuisse chirographum uice pretij, opponere exceptionem non numeratae pecuniæ: quum utique agnouisse uideatur fidei cautionis accipiendo eam cancellatam uice pretij. Quamuis Bartho. Cassene. expeditisse hoc non uideatur cons. 67. Quidam minor. n. 21.

Cōtra Bartholo.
Cassene.

4 Nouissime illud quaeritur circa intellectum d. l. Cū fidei, et si is qui chirographo fuit confessus, a me decem mutua recepisse, postea numeret mihi quinque simpliciter: utrum uideatur cautionis fidei agnouisse? Nicol. de Matrel. et Bal. in d. l. Cū fidei, magis probant, quod in dubio uidendus sit debitor agnouisse fidei cautionis. Sequitur eos Fel. in d. cap. Si cautio. n. 6. Equidem de hac sententia dubito. Saly. etenim contra sensit in d. l. Cū fidei, qui relata Nicolai et Bal. opinione subiecit, uideri sibi sanctius, quam in casu dubio non uideatur agnouisse fidei cautionis. Saly. simpliciter probauit Ang. Aret. i. §. Idem iuris. n. 38. Insti. De exceptio. Adde, Bar. expressim dixisse in d. l. Cū fidei, quod putat, eam l. procedere, quando quis soluit aliquam quantitatem, referendo se euidenter ad maiorem quantitatem in cautione contentam. Sic interpretatur,
Impe

Imperatore loqui i casu claro. In re autē dubia uult, qđ magis intelligatur quis soluisse indebitū, quā fidem cautionis agnouisse. Hoc et Butrig. ante Bar. scriptū reliquit in. l. 2. infi. supra, eo. Quod et Ias. p̄basse uideatur in. l. Qui pecuniā. n. c. ff. Si certū petā. Deniq; cōtra resolutionē Feli. in. d. cap. Si cautio, uidetur hęc receptior esse opinio. Nec dubitari oportet, † quin. d. l. Cū fidē, loquatur in causa claro: quū uerba hęc sint, CVM FIDEM CAUTIONIS AGNOSCENS ETIAM SOLVTIONEM PORTIONIS DEBITI VEL VSURARVM FECERIS. Quę ostendūt, nō uideri in ea specie agnitā fidē cautionis ex partē solutiōe: sed qđ agnita fuit cautiois fides et ultra hanc agnitionem pars debiti fuit soluta.

1 Confessus, penes se habere mutuā pecuniā, utrū habeat huius exceptionis beneficium.

2 Verbū recepisse ex proprietate ostendit, datum esse per actum verum.

OCTAVO fallit, † quādo quis cōfessus esset, recepisse mutuō centū, et penes se habere. Siqui dē p̄pter hęc uerba, penes se, nō poterit opponi exceptio nō numeratę pecunię. Auctor huius sentētię est Lodou. Roma. notab. 636. Scitis qđ cōfessione, ad finē: ubi refert, quod ita ex facto consulturus erat.

Contra Lu
do. Roma. Sed Roma. temere hoc scriptum reliquit, et cōsiliū futurum erat leuissimū. Nā si ad uerborū proprietatē respexit, supuacua erat consideratio ad uerbij penes: quū † uerbū recepisse positū in cōfessione ex proprietate

te ostēderet, datā fuisse cōfidenti pecuniā per actū ue-
rum, ut expressim tradit *Bar. in. l. Singularia. n. 23. ff.*
Si certū petā. Sed et si debitor diceret, uerā et realē
numerationē pecuniæ sibi factā fuisse, cōstare debnit,
admittēdū nihilominus ad huius exceptionis beneficiū,
aduersus *Ang. Aret. l. §. Idē iuris. n. 19. Insti. De ex-*
cepti. deceptū auctoritate Bal. et Saly. quos non rectē
intellexit i. l. fina. infra hoc tit. Receptissimū enim est,
uerba quælibet debitoris tempore confessionis dicta
nō esse illi impedimēto, quomin⁹ hac exceptiōe iura legi-
timū tēpus utatur, ut p̄ Bar. hic lect. i. n. 2. et lect. . n. 9.
uersi. Ex quo nota. De qua per Ioan. Imo. in. l. Si ex-
pluribus. ff. De solutio Alex. in. l. 2. §. si. n. 7. ff. Si cer-
tū petā. Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 51. Ias. in. §. Fuerat
n. 79. Insti. De actio. Dec. In. l. 2. n. 13. supra De eden-
do. Meritō igitur notatus est Ludo. Roma. à Purpu-
ra. in. l. 2. n. 6. in fi. ff. Si certum petā.

Cōtra An-
gel. Aret.

- 1 Iuramentū appositū confessi-
oni receptę mutuē pecuniæ
facit, cessare beneficiū exce-
ptionis nō numeratę pecu.
- 2 Intellectus. l. fi. infra hoc titu.
- 3 Periurium iam detectum nō
impedit utilitatē huius exce-
ptionis.
- 4 Absolutio utrū profit ei, qui
iurauit, mutuā accepisse pecu-

- niā, ut nō obstante iuramēto
possit opponere exceptionē
nō numeratę pecuniæ.
- § Iuramentū de præsenti uel
de præterito nō videtur ad-
mittere relaxationem.
- 6 Iurās, se pecuniam recepisse
quā nō recepit, utrū in foro
contentioso possit se defen-
dere ab eo, cui ita iurauit.

NON

NONO fallit, † si quis confessionem acceptæ pecuniæ iuramento confirmasset. Tunc enim regula huius tex. nõ procedit, secũdũm Bal. Saly. & Castrẽ. in. l. fina, infra hoc titu. Bal. consi. 447. Contrahentes n. 2. lib. 1. Alex. in. l. Seius & Augerius, fina. col. ff. Ad. l. Falci. Iacob. de Sãcto Georg. in. l. 2. §. Appellata, fina. uerb. ff. Si cert. peta. Bal. Nouel. i. repe. li. n. 142. ff. Solu. matrimo. Sozi. cons. 82. n. 2. lib. 3. Philip. Dec. in. l. Qui pecuniã. n. 4. ff. Si certũ peta. Marcus Anto. in tracta. De uirtute iuramenti. n. 46. uers. Trigesimò primò, Rode. Suar. in repe. l. Post rem iudicatam, fol. 43. col. 2. ff. De re iudica. Sic tex. in. d. l. fina. restringitur iuxta Accursij interpretationem receptam ad eum, qui iurauit, se soluturum, aut promissionem soluendi confirmauit iuramento: quo casu si excipiat de non numerata pecunia, non intelligitur uenire aduersus iuramentum. Contra si iurasset, se recepisse mutua pecuniam, beneficium huius exceptionis merito debuit amittere: quum si opponat exceptionẽ, aut queratur, non esse sibi numeratam pecuniam, ueniat cõtra iuramentum, & proinde alleget, se fuisse periurũ.

Vnde apparet, manifesto errore lapsum fuisse Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 46. & 47. De fide instrumen. qui nec tex. iuste intellexerit in. d. l. fina. nec sententiam Dd. imbi. Existimauit enim, eorum traditionẽ hãc esse, quòd

Error Feli.
Iasij, Zazij,
AlciaetCa
ro. Ruini.

quòd si quis iurasset, se recepisse pecuniam, non obstante hoc iuramento posset excipere de non numerata pecunia per tex. in. d. l. fina. Si autem iurasset, pecuniam se uerè recepisse, propter illud aduerbiū uerè cessaret exceptio. Quare quum hæc opinio sibi dura uideretur, tentauit dicere, quòd nõ obstante lege civili, contrariū magis probari debeat attentis Pontificij iuris ratiõibus: & quòd si quis iurauerit, se recepisse pecuniam, non habeat exceptionem non numeratæ pecuniæ cum priuilegio transferendi onus probationis in creditorem. Illud admittit, quòd is, qui iurauit, audietur, si onus probandi negatiuam assumat. Et ista (inquit) opinio esset noua. Et ideo iuxta morem meum eam non affirmo. Eodem ferme errore ductus est Ias. i. l. Qui pecuniã. n. 7. ff. Si certum petat. ubi ait, q̄ exceptio non numeratæ pecuniæ locum habet, etiã si quis confiteretur, recepisse cū iuramento. l. fina. C. De non nume. pecu. licet Canonistæ (inquit) dubitarunt per cap. Cum contingat De iur. iuran. Quo loco ad dubitationē Feli. allusit in. d. cap. Si cautio. n. 50. Vldaricus quoq̄ Zaxi. in. l. Qui pecuniã. n. 7. in. fi. Iasonis errore lapsus est. Sed & Andreas Alcia. similiter hallucinatus uidetur in repe. d. cap. Cum contingat. n. 176. cum duobus sequen. Felinum referens, ut etiam Carolus Ruin. cons. 132. Visa confessione. n. 15. lib. 4. qui tex. i. d. l. fina. nõ rectè intellexit.

Ad

Cōtra Ful
gos. & Ro
ma.

Adde tamen, quòd *Rapba. Fulgo. in. d. l. fina. du-*
bitavit, utrū in pposita specie daretur exceptio. Nā
quòd non tollatur, scribit, argumento esse. l. Emptione,
cū glo. supra Plus uale. qđ agitur. Et hoc (inquit) uult
sermo generalis huius. l. quæ generaliter dicit de iuramē
topræstito. Quod etiam similiter uoluit Ludo. Roma.
allegando. d. l. fina. consi. 44. Ex supra narrato thema
te. n. 4. uersi. Secūda ratio. Sed ego cōtra hos Dd. con
sidero, † non posse ueram esse talem interpretationem.
d. l. fina. Nam si hoc prætentu talis confessio infirmā
da est, quasi attendi magis ueritas debeat, quàm falsa
& simulata confessio, etiam si iuramento dicatur con
firmata: utiq; apparet, eū, qui iurauit, se recepisse, non
aliter admittendum fore ad exceptionem, quàm si ostē
dat, confessionem suam falsam fuisse, & rē aliter se ha
bere, prout nouè Feli. tētabat in. d. cap. Si cautio. n. co.
Et tamen Imperator in. d. l. si. eo casu manifeste stē loqui
tur, quo is, qui iurauit, perinde habet nostrę exceptiōis
beneficium, atq; si non iurasset. Sic intelligit, in ea spe
cie locum esse nostritex. regulæ: ut opposita exceptione
compellatur petitor, si uelit obtinere, numerationē pro
bare. Quo fit, ut necessariò probanda uideatur cōmu
nis interpretatio. d. l. fina. Sed & Bartholo. Sozi. rece
ptam hanc opinionem nouissime impugnavit in. l. i. n. s. 2.
ff. Solu. matrimo. conatus, generaliter intelligere. d. l.
fina.

fina. Mouetur eo, quod eadem iurandi facilitas est, quæ
 & confitendi: igitur durare debet exceptionis beneficiū.
 Defendendo tamen communem sententiam, potest dici,
 in iuramento esse quidem enixam affirmantis uoluntatē
 argumen. l. Cum pater. §. Filius matrem. ff. De lega:
 2. Quæ consideratio non excluderet beneficium huius
 exceptionis: hoc dandum esse Sozini argumento. Cæ
 terum animaduertendum est, quod remota hac ratione
 est et in iuramento religionis sacramentū: aduersus quod
 uenire, nihil aliud est, quam proprium periuriū propri
 amq; turpitudinem allegare.

Cōmūnis
 sententia
 defensa ad
 uers⁹ Soz.

Ergo si is, qui iurauit, se mutuā recepisse pecuniā,
 conuentus à creditore exciperet, se nō numerasse pecu
 niam, & probasset hanc negatiuam: † ex periurio iam
 detecto posset adiuuari, ut per Bal. & Saly. in. d. l. fi.
 Cepol. cautel. 253. statuta, i fine, Alex. cons. 89. Viso
 puncto. n. 15. lib. 2. Ias. in. l. Iusiurandum quod ex conuēti
 one. §. Procurator. n. 27. ff. De iureiuran.

Sed et si is, qui ita iurauit, petisset absolutionem à
 iuramento, † tunc non obstante iam religionis uinculo,
 si esset absolutus, posset opponere exceptionem non nu
 meratæ pecuniæ, secundum Antonij Butr. senten
 tiā in cap. fina. n. 4. ad finē De solutio. ubi dixit, quod
 ei, qui iurasset pecuniā sibi uerè numeratam, fortè ob
 staret iuramentum: nisi absolutionē peteret. Quod tamē

subiecit, non ponere se pro constanti: quia non cogitauerat. Antonium sequutus est Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 46. Ego noto, quum de eo non sit dubitandum, de quo Anto. dubitauit: de eo dubitandum esse, de quo Antonius dubitasse non uidetur, de absolute scilicet ab hoc iuramento impetranda. Et in primis illud admoneo, Diuum in regu. Locupletari De regu. iuris lib. 6. quæ Antonius ad hanc sententiam prima facie uidetur allegare, nihil de hac re dicere. Vt uerius sit, Diuum ab Anto. allegatum ad aliam questionem, quam ipse Anto. principaliter tractabat uidelicet Hostiensis sibi, allegatis cap. fina. De præscriptio. ad hoc, quod doli exceptio poterat opponi perpetuo contra eum, qui sciens se non numerasse, pecuniam peteret: & in hoc standum esse canoni. Quæ uera est interpretatio uerborum Antonij. Tametsi Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 46. & And. Alcia. in repe. cap. Cū cōtingat. n. 177. De iureiurā. hanc Dini allegationem non recte apud Antonium perceperint. Quod uero attinet ad absoluteionem, si quis iurasset, se non oppositurum exceptionem non numeratæ pecuniæ, hic apte diceretur, induci posse absoluteionem: ut qui non potest opponere exceptionem uinculo iuramenti ligatus, idem ab eo uinculo absolutus exceptionem possit opponere. At uero si iurauit, pecuniam se recepisse, quum ea ratione non audiatur excipiens, quod per

Antonij al
legatio nō
recte inrel
lecta à Feli.
et Alciato.

iurū se contendit: nō uidetur absolutio facere, quin equē
 peierauerit. Sic æquē non uidetur audiendus. Allego
 notabiliā Bal. uerba in repet. l. 2. col. 33. uersū. Quo-
 ad secundā. ff. De iureiuran. ubi argute scripsit, quod
 iuramentum de præsenti uel de præterito non potest
 relaxari. Nam aut uerum est, & constat non esse rela-
 xandū. Aut est falsum, & tūc per relaxationē nō po-
 test euitari preiurium. Refert hæc uerba Feli. in cap.
 Debitorēs. n. xi. De iureiuran.

Quidigitur cōstituendum est in eo, qui cū pecuniā
 non recepisset, iurauit temere, pecuniā se recepisse, quā
 numerandā sibi sperabat? Videamus, utrū si para-
 tus sit ostendere, actorē, qui cōfessionē et iuramēto inni-
 titur, iniuste pecuniam extorquere, audiendus sit? Et
 Bal. in d. l. fina. et cæteri, quos Bal. sententiā p̄basse,
 supra retulimus, manifeste senserunt, hunc non esse au-
 diendū: quum post detectum periuriū, et probatā nega-
 tiuam scribunt, debitorē releuandū. Proinde uoluerūt,
 debitorem, qui exciperet de non numerata pecunia, et
 uellet probare negatiuā, non esse audiendū: si actor in
 tēpore occurreret. Præterea facere uidetur, quod si
 periurij turpitudine est, quæ repellit debitorem ab op-
 ponenda exceptione: non desinit esse turpitudine, si inten-
 dat probare, se pecuniā non accepisse. Sic remediū de
 nunciationis Euangelicæ superesse uidetur huic debi-

Cōtra Bal.
receptā sen-
tentiam.

tori, secundum ea, quæ resoluit Antoni. Butri. in cap. Cum contingat. n. 6. De iureiuran. & Ioan. Imo. ibidem. n. 73. in fine. Fortassis & in foro contentioso huic, qui temere iuravit, succurrendum erit, aduersus Bal. & aliorum sententiam. Nam in proposita specie etiam si uideatur periurus, quum tamen paratus sit, ostendere turpitudinem extorquentis in debitam pecuniam, audiendus uidetur per ea, quæ tradit idem Bald. consi. 118. Præmittendū. n. final. lib. 4. & in repeti. d. l. 2. col. 33. in illa. 2. quæst. ff. De iureiuran. quem Feli. probauit in. d. cap. Debitores. n. xi. Faciunt rationes Angel. Aret. in alia specie, quæ ad propositum induci possunt in. §. Idem iuris. n. 37. in fine, Insti. De excepti. Hoc in exceptione dotis non numeratæ per eandem rationem scribit Sozi. in. l. i. n. 103. uersi. Secundo dicebam. ff. Solu. matrimo. Item alia ratione posset dici, hunc periurum audiendum: quasi aduersarium timere non debeat, qui iuranti usus sit remittere periurij exceptionem surgentem ex iuramento interposito ad sui utilitatem, secundum ea, quæ subtiliter tentauit. Ioan. Imolen. in repet. d. cap. Cum cōtingat. n. 80. in fine septimi membri, uersi. Item attēde, quem retulit, & sequutus est Sozi. in. d. l. i. n. 103. ff. Solu. matrimo. & consi. 27. Visi instrumentis. n. 28. & 29. lib. 4. Carol. Ruin. consi. 132. n. 8. lib. 4. Deniqs
secundū

secundum hæc excusabitur noua Feli. opinio in. d. cap. Si cautio. n. 50. De fide instrumen. qui scripsit, iuramentum in proposita specie attentis rationibus iuris canonici effecturum, quod debitor amittat beneficiū huius exceptionis: sed non utiq; quod amittat ipsam exceptionem, si uelit probare negatiuam.

1 Confessus in ueritate, se mutuā pecuniam recepisse nō habet beneficiū exceptionis non numeratæ pecuniæ.

2 Bal. conf. 197. in fine lib. 3. quomodo intelligendus.

3 Veritatis iuramentum quale sit.

† Intellectus. l. Regiæ lib. 4. titu. 3. in princip.

§ Lex noua aliquid introducens in iuramento promissorio non intelligitur derogare antiquis legibus, quæ loquebantur in in iuramento assertorio.

1 **D**ECIMO fallit, si quis confiteretur in ueritate, se pecuniā recepisse. Nam ex eo, quod dixit, in ueritate, cessat exceptio nō numeratæ pecuniæ: quum audiendus non sit, si uelit uenire contra iuratam confessionem, argumento. l. Siquis maior, supra De transactio. secundum Bal. notabilem sententiam in cap. Ex in sinuatione, ad finem, uers. Si confiteor De procura. Quam Philip. Dec. recte accepit in. l. Qui pecuniā n. 4. et. s. ff. Sic certū peti. Et quāuis argumētetur, quod ueritatis uerbū non importet iuramentū, quod formaliter præstari debet cap. penul. De iureiuran. respondetur. l. Siquis maior, a Bal. allegatā procedere in iuramento non formali, ut putat fidei, secundum ea, quæ

resoluerūt inibi *A. ex a. n. fi. Ias. n. 28. Curti. Iuni. n. 11.*
 et 12. *Vnde inducenda uidentur ea omnia, quæ in supe-*
riore fallentia diximus.

Adde tamen. † Bal. costi. 197. Quædã mulier lib. 2.
ubi respondit, mulieri, quæ in publico instrumẽto cõfes-
sa fuerat, se habuisse et recepisse a quodam patruo suo
200. Florenos aureos. ex causa mutui: dandam esse ex-
ceptionem nõ numeratæ pecuniæ. Subiecit in fine, scri-
pto isto consilio reuidi tenorem instrumenti & pondera-
ui illa uerba, ac in ueritate recognouit: utrum per il-
lud uerbum, ï ueritate, aliquid mutari debeat de substã-
tia dicti consilij? Et breuiter dico, quòd non. Quia illa
uerba in ueritate terminãtur per uerbum cognouit: ita
quòd hæc uerba respiciunt solam confessionem et ad-
minicula confessionis, quantum plus potuit fortificari
confessio nudis uerbis. Tamen nullam ueritatem po-
test probare Notarius, nisi eorum, quæ interuenerūt
loco & tempore confecti instrumenti. Nec potuit de
alia ueritate rogari, cui & ipse non interfuit. & c.
Philip. Dec. in. l. 2. n. 13. supra De eden. banc Bald.
sententiam allegat ad limitationem superioris, quã
idem Bal. scripserat in. d. cap. Ex insinuatione. Re-
soluit autem, aliud esse, quando quis confitetur in ue-
ritate recepisse: aliud, si dicat, quòd in ueritate debitum
recognouit: quia tunc solũ confessionem ista uerba im-
 por-

portant. Quæ Decij resolutio mihi non placet. Nam Bal. in. d. const. illud contendit, Notariū non affirmasse, q̄ confessio mulieris erat uera: nec si hoc affirmasset, ei credendū fore, qui tantū rogatus esset de cōfessione. Cæterū si mulier dixit in prima persona, Ego confiteor, habuisse me et recepisse à Titio patruo meo 300. Florenos aureos, quos in ueritate recognosco numeratos ab eo mihi fuisse ex causa mutui, Notarius uerò rede gisset hanc cōfessionē per uerba tertiæ personæ: non uideo rationē differētiae, cur hic mulier habere debeat exceptionis beneficiū. Nā et si uerba Notarij solum mulieris confessionē importent, nec fidē faciant de ueritate numerationis: utiq̄ importāt mulieris confessionē iuratā. Sic mulier audienda nō uidetur: ut quæ propriam turpitudinem alleget ueniens contra iuramentū. Nisi uerbum illud in ueritate diceretur esse Notarij, à muliere autē non expressum: quasi Notarius ipse in ueritate affirmasset, q̄ mulier recognouit. Et hæc magis quæstionem Bal. facere debuissent.

Paulatim igitur induci uidetur, ut hodie in chirographis nostri temporis utamur superiore Bal. sententia in. d. cap. Ex insinuatione, & proinde cesset in eis beneficium exceptionis nō numeratæ pecuniæ: quū uulgō ita scribi soleat, Digo eu foam que he uerdade recebi, &c. Sed hoc obtinere non debet. Quippe & si uerita-

tis iuramentum habeat similem effectum, quæ & iuramentū formale: non tamen[†] prius de effectu talis iuramenti quærendū est, quàm constiterit, uoluntatem iurandi fuisse, argument. l. Diuus Traianus. ff. De milita. testa. §. Planè, Insti. eo. titu. Ergo si quis scribat, se pecuniam mutuā ab alio accepisse, & quòd ita recognoscit in ueritate, seu æquifollēti modo: admitti poterit, uoluntatem iurandi fuisse. Sed si in transcurso sine intentione iurandi cōfiteatur, uerū esse, quòd recepit: hæc affirmatio simplex magis est, quàm iuramentū: quum uerba ad ueritatem negocij manifestè referantur. Idq̄ ex Bar. sententia hic lect. 2. col. 2. uersi. Præterea, firmè colligi uidetur. Vnde & quū Bal. in Rub. infra Res iter alios acta, notabiliter scripsisset, cōfessionē esse iuratā, si quis confiteatur, addito quòd ita est in ueritate: Andreas Alcia. eleganter notauit in Rub. extra De iure iuran. n. 12. hoc esse uerum, si appareret ex conceptione uerborum, nō esse simpliciter intellectū de ueritate negocij: sed de Deo, qui est ueritas, aut de ueritate conscientie.

Sed et si lege Regia lib. 4. titu. 3. in princip. constitutum sit, contractū, obligationem, pactū, cōventionē, promissionem, distractum non ualere, ubi sit promissio bonæ fidei uel aliquod aliud iuramentū: non sine colore tentari poterit, cōfessionem de præterito confirmatā

iuramen

iuramento ualere: ut uirtus iuramenti faciat, cessare exceptionis beneficium, secundum ea, quæ in superiore fallentia diximus. Moueor eò quòd Regiæ legis uerba in cõfessione cessant. Nã et si quis tacitã uel expressam promissionẽ cõfirmavit iuramẽto formali uel bonæ fidei seu ueritatis: uerita est lex, ne ad curiã ecclesiasticam negocium deuolueretur cap. fina. De foro competenten. Quæ ratio non uidetur æquẽ locum habere in iuramento assertorio. Planẽ legis uerba ad iuramenta promissoria uidentur spectare, PROMETIMENTO DE BOA FEE OV OVTRO ALGVM IVRAMENTO. Quũ enim una pars alternatiuæ per alteram debeat explicari. l. i. ff. De reb. dubi. sicuti lex iuramentum bonæ fidei expressim retulit ad iuramentum promissorium: ita quoq; alia iuramenta intellexit promissoria. Deniq; † noua cõstitutio, quæ aliquid sanciuir in iuramentis promissorijs, per interpretationem trahenda non est ad correctionẽ iuris antiqui, quod in iuramẽto assertorio aliquid disponebat, ut tradit Ioan. Imol. in repet. cap. Cum contingat. n. 65. in fine De iureiuran. Aret. cons. 74. Diligẽter et mature. n. 7. Ioan. Lup. in repe. Rub. extra De donati. inter uirum & uxo. §. si. n. 4.

Nota. l. Regiæ interpretatio.

1 Confessus in iudicio, se mutuan pecuniã recepisse utrũ habeat exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ.

2 Iuramentum decisoriũ in cõ

tractu positũ excludit nõ numeratæ pecuniæ exceptionẽ.

3 Cõfessus i publico instrumẽto habẽte paratã executionẽ se mutuan recepisse pecuniã

habeat nihilominus beneficium
exceptionis non numeratae pecuniae.

VNDDECIMO fallit \dagger in confessione facta in iudicio: aduersus quam non datur exceptio non numeratae pecuniae, glo. In l. unica, in magno scholio, infra De confess. ubi Salyce. in. 1. et. 3. oppositio. idē probat. Idem tenuerunt Cynus, Bal. & Saly. in. l. In contractibus, infra hoc titu. Bal. cons. 447. Cōtrahētes. n. 2. lib. 3. Ias. in. l. Pacta nouissima, col. 3. supra De pactis. Sed idē. Ias. in. l. Qui pecuniam. n. 7. ff. Si certū peta. in contrarium argumētatur, quod iuramentū habet instar iudicij. l. Qui iurasse. §. fina. ff. De iureiur. et iuramentum non excludit beneficium huius exceptionis. l. fina. infra hoc titu. igitur uis iudicij nō poterit id excludere. Cui argumento facile respondetur, quod iuramentū, de quo i. d. l. fina. nō habet instar iudicij. Deniq; $\&$ si Iureconsultus iuramētum decisorium iudicio comparet. d. l. Qui iurasse. §. fina. iuramentum tamen, quo quis promissionem suam confirmauit, nihil cōmune habet cū iudicio. Illud planē admittendum esset, $\&$ si in cōtractu poneretur iuramentū decisoriū iuxta praxim à Bart. præceptā in. l. 2. in fine. ff. De iureiurā. debitor nō posset excipere de nō numerata pecunia, ut tradit Francis. Cremē. nota. 152. Volo dare, et Rod. Suar. i. repe. l. Post rem iudicatā, fol. 142. col. 4. ff. De re iudi.

Intellige hāc fallentiam, si confessio facta sit in iudi

Iasonis ar-
gumentum
irritum.

cio per modum contentiosæ iurisdictionis. Tunc enim, quia facta non censetur spe futuræ numerationis, merito cessat exceptio non numeratæ pecuniæ. Diuersum ius esset, si facta esset confessio in iudicio per modum uoluntariæ iurisdictionis: quo casu haberet locum regula nostri tex. ut Cynus & alij distinxerunt in. d. l. in cōtractibus, Bal. in princip. Insti. De litera. obliga. col. penul. Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 47. Ias. in. d. l. Qui pecuniam. n. 7. Matthe. de Afflict. in Consti. Neapoli. lib. 1. Rub. 40. n. 10. & 14. Roder. Suar. in. repe. d. l. Post rem iudicatam, fol. 140. col. 3. et. 4. Cassene. cons. 12. Viso processu. n. 10. Vnde colligunt, quod et si publica instrumenta constituto iure habeant paratam executionem, et per hoc uideantur habere instar iudicij: competet nihilominus exceptio non numeratæ pecuniæ ei, qui in tali instrumento confessus sit, mutuum se pecuniam accepisse: quoniam apparet, factam esse confessionem per modum uoluntariæ iurisdictionis.

Solus Paul. Castren. in. d. l. In contractibus. 2. col. aduersus Cyni receptam sententiã magis probat, quod si confessio fiat in iudicio coram Iudice habente potestatem iudicandi, quanuis non fiat per modum contentiosæ iurisdictionis: cessare debet nostra exceptio. Denique Iudex posset incontinenti facere præceptum de soluendo infra. 60. dies iuxta consuetudinem, de qua in. l. Si debitor

tori. ff. De iudi. Quia nō potest (inquit) dici, quōd coram Iudice confiteatur spe futuræ numerationis: sed profutura sententia uel præcepto. Secus est in instrumento garentigio: quia confessio fit coram Notario nō habente potestatem iudicandi in cōtentiosa iurisditiōe, sed habente duntaxat auctoritatem interponendi se in his, quæ sunt de uolūtaria iurisditiōe. Hęc Pau. cui⁹ mētionem Posteriores non fecerunt. Mibi autem uideatur, opinionem Cyni probabiliorem esse in specie, quā proposuit. Quæstuit enim in. d. l. In contractibus. n. 7. Quid si quis confiteatur in iudicio, & promittit? Sic apparet, cessare rationem Castrensis: quum si in iudicio quis confessus est, & promisit: non potest uideri respexisse ad præceptum faciendum incontinenti. Vbi autem aliquis coram Iudice habente potestatem iudicandi confiteretur à Titio præsentem decem aureos mutuos accepisse, nec promissionem solutionis futuræ adiecisset: deliberari potest, an non habeat beneficium nostræ exceptionis propter rationem & auctoritatē Castrē.

1 Exceptio non numeratæ pecuniæ non cōpetit aduersus confessionem factam in vltima voluntate.

2 Confessio debiti, facta in vltima voluntate absente parte, non probat debitum: probat tamen semiplenē

3 Confessio facta in vltima voluntate an probet debitum: etiā si talis sit, quæ facta inter viuos absente parte debitum plenē probaret.

4 Intellectus. l. Regiæ. lib. 4. tit. 63. §. E bem assi.

5 Intellectus. l. 1. §. fin. ff. De docte prælega.

- 6 Confessus in vltima volūtate, se aliquid debere Titio, videtur eidem legasse, si nō deberet: etiam si verba dispositiua non subiecerit.
- 7 Confessus, se decē à Titio mutua recepisse, vtrū si nō recipit, videatur eidē Titio ea decem legare voluisse.
- 8 Confessus in vltima voluntate Titium debitorē sibi soluisse, videtur eundē liberate per fideicommissum voluisse, si nō soluit: quāuis huiusmodi confessio inter viuos facta nullam censeretur habere dispositionē.

DVODECIMO fallit in confessione facta in vltima voluntate. Nam † si quis testamento uel codicillis confiteatur, mutuatam se accepisse pecuniam, aut creditor confiteatur, sibi debitam pecuniam fuisse solutam: non poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Quoniā testator non creditur cogitasse de futura numeratione, sed de futura morte. Petrus, Cynus & Saly. in. l. In contractibus, in fine, infra hoc titu. Alberi. in. l. Generaliter, in fi. infra eo. argumēto tex. in. l. unica, infra De peculio eius qui liberta. meru. Sed debuerunt allegare glo. ordinariā in. l. 1. in uerb. errore, infra De falsa causa adiecta lega. quā Dd. inibi cōmuniter sequuntur, Ioā. Imol. in. l. Si ex pluribus, in princip. ff. De soluti. Ioā. de Plate. in. §. Idē iuris, in fine, Insti. De exceptio. Ias. in. l. Qui pecuniā, col. i. ff. Si certū peta. et in repe. l. Admonendi. n. 153. ff. De iure iuran. Hyppoli. in. l. i. §. Præterea, col. 4. ff. De quæstio. De niq; non habet contradictorem hæc opinio, ut testatur Feli. in. d. cap. Sic cautio. n. 54. De fide instru. qui intelli-

git

git, illā maxime procedere in eo, qui esset in extremis uitæ constitutus.

Intellige hanc fallentiam, si confessio huiusmodi facta sit presente parte, aut eius nuncio. Alioquin si pars nec per se nec per alium confessionem debitoris acceptasset: confessio tamen non probaret mutuum, sicuti nec aliam causam, ut resoluit Bart. in l. Lucius. §. Quisquis. 2. ff. De lega. 2. Saly. in l. Generaliter. n. 2. infra hoc titulum. Dd. communiter in l. i. infra De falsa causa adiecta lega. Feli. in d. cap. Si cautio. n. 24. Ego noto, hanc confessionem accepti mutui factam in ultima uoluntate utilem esse creditori ad iudicium semiplenæ probationis. Talis etenim confessio non poterit reuocari, quasi si quodlibet aliud relictum: sed perinde probabit, atque si inter uiuos facta esset, ut eleganter uoluit Bal. in l. 1. col. penul. uersi. Item quia facit, infra De furt. Castrens. in l. i. infra De falsa causa adiecta lega. & Philip. Corne. ibi. 1. col. in fi. Idem Castrens. in l. Si creditori. ff. De lega. 1. ubi Alexan. n. 5. idem probat & Areti. col. penul. latius in hoc insistens. Imò uerò efficacius probare dicetur in ultimā uoluntate: quoniam uis huius semiplenæ probationis non eneruabitur prætextu exceptionis non numeratæ pecuniæ, secundum glos. in d. l. 1.

Adde tamen, quod licet huiusmodi confessio non probet plenè debitum, utilis est ad fideicommissum. d. §. Quis-

quis

quis. l. Lucius. §. Semproniam. ff. De lega. 3. l. Aure-
 lius. §. fina. ff. De libera. lega. Quos. §. §. eleganter ex-
 tendit Are. in. l. Heredes palam. §. fina. col. fina. ff.
 De testa. ut procedant, et etiam si confessio talis esset,
 quæ facta inter uiuos probaret, ueluti si facta esset pro
 exoneratione conscientia. Nam si in ultima uoluntate
 fiat, nõ probat plene, sed fideicommissum inducit reuo-
 cabile, aduersus Bal. sententiã i. l. Generaliter, in. 10.
 q. infra hoc tit. de qua etiã dubitasse uisus est Feli. in. d.
 cap. Sic cautio. n. 24. uers. Quintus. Et utitur Areti-
 nus simili Barto. traditione in. l. Cum quis. §. Codi-
 cillis. n. 7. ff. De lega. 3. Facit pulchrè quod est cõstitu-
 tũ Regia. l. nostra lib. 4. tit. 63. De forciro que nomeou
 §. E bem assi. Vbi nominatio, quæ facta inter uiuos
 pdest absenti nominato, ut reuocari nõ possit, assumit
 naturã relictĩ, si facta sit in testamẽto: ut reuocato uel
 infirmato testamẽto ipsa nominatio quoq; reuocetur uel
 infirmetur. Et et (ut ego interpretor) etiã si nec reuo-
 cetur, nec infirmetur testamentũ: ex. l. sententiã inducen-
 dũ est, ut nominatio, quasi relictũ reuocari p se possit.
 Tametsi Aret. sententiã apud me per quã dubia sit.
 De illo tamen poterit dubitari, utrũ confessio ab-
 solutè fideicommissio utilis sit, etiã si nulla uerba dispo-
 sitiuã plata fuerint à defuncto. Nã. l. Lucius. §. Quis-
 quis ij. ff. De lega. 2. et similes tex. qui allegantur, eo
 casu

casu loquuntur, quò testator ultra confessionem debiti adiecit uerba dispositiua. Et Rapha. Cuma. in. d. §. Quisquis, in fine, de hoc uidetur dubitasse. Paulus autè Castrens. inibi districtè probauit, q̄ si quis testamēto scriberet, Confiteor, me debere Tui centū ex causa mutui, nec adderet, quæ ei solui uolo, uel similia disponentis uerba: confessio huiusmodi non probaret, quæ esset facta absente parte. Negauit præterea confessionem utilem esse fideicommissò: quoniam enūciatio magis foret, quàm dispositio. Et hanc opinionem ueriorè esse, putauit Angel. Perus. i. l. Generaliter. n. 2. infra hoc titu. Sed Saly. in eadem. l. Generaliter. n. 26. distinguit inter confessionem factam per uerba iuris, ut confiteor, me debere ex causa mutui: et confessionē factā per uerba meri facti, ut confiteor, me accepisse ex causa mutui. Priore casu arbitratur, implicitam esse dispositionem. Posteriore uerò hoc non admittit. Ego allego tex. singularem in. l. i. §. fina. ff. De dote prælega. ubi uidetur probari, t̄ quòd confessio defuncti, qua merum factū enunciatū est, fideicōmissò est utilis. Verba tex. sunt. SI QVIS VXORI FVNDVM TITIANVM LEGAVERIT HIS VERBIS IS ENIM FVNDVS PROPTER ILLAM AD ME PERVENIT OMNIMODO FVNDVS DEBEBITVR NAM QUIDQVID DEMONSTRATAE REI ADIICITVR SATIS DEMONSTRATAE FRVSTRA EST. Accurs. & Dinus

Dicitur inibi interpretantur, fundum uxori legatum uideri ex illis uerbis, IS ENIM. &c. Castrens. etiã in. d. l. Generaliter, penul. col. & in. l. i. & .2. infra De falsa causa adiecta lega. Sed hæc interpretatio penitus respicienda est: quum constet, fundum Titianum expressim legatum fuisse his uerbis, Uxori meæ fundum Titianum do lego: is enim fundus propter eã ad me peruenit. Nam si ea sola uerba, is enim fundus &c. testamento essent adscripta: fundus Titianus, de quo in his uerbis nulla mētio est, quomodo posset uideri legatus? Præterea si Iurecōsultus, quum rationem sui responsi reddit, demonstratum fundum & satis demonstratum fuisse exprimit: cur non meliùs interpretemur, in eo solo quæstionem fuisse, utrum fundi Titiani legatum perfectè factum ex falsa causa uitiaretur? Demq; Veteres, & qui eos refert Albericus in. d. §. fina. meliore hoc sensu eum. §. acceperunt, & Bar. etiam inibi, ut ex eodem apertius potest colligi i. l. Demonstratio falsa. n. 15. ff. De condi. & demōstra. Sed & Philip. Corn. in. l. i. col. 2. infra De falsa causa adiecta lega. hanc ueluti nouam interpretationem illo quoq; argumēto elegãter confirmat, quòd etiã si testator ita scripsisset, Sciant hæredes mei fundum Titianum propter uxorem meam ad me peruenisse: non iccirco mulier ex fideicommissò fundum Titianum petere posset. Quoniam licet is fun-

dus

dus reuera propter uxorem ad maritum peruenisset,
 non tamen iure uxori redendus esset, argumē. l. Sociū
 qui in eo. ff. Pro socio. Quòd uerò attinet ad propo-
 sitam quæstionem, non dubito, † quin aduersus Angel.
 Perusi. & Castrens. sententiam confessio debiti fa-
 cta in ultima uoluntate prosit ad fideicōmissum: quasi is
 qui confessus fuit, se Titio debere, hoc ipso uideatur
 solui eidem iussisse, ut expressim docet Iacob. Are-
 nen. in. d. l. Lucius. §. Quisquis. §. ff. De lega. 2. quē im-
 bi. Alberi. Bal. & Florianus expressim probauerūt.
 Et Ioan. Imol. in fine uidetur idem sequi. Petrus etiam
 & Cynus in. 3. q. in. d. l. Generaliter, ubi etiam Saly. n.
 26. Iacob Butrig. in. i. nota. & post eum omnes in. l. i.
 infra De falsa causa adiecta lega. Collecta. in cap.
 fina. n. 3. & post eum alij De successio. ab intesta.
 Et hoc in facti quæstiōe respōdit Capella Tholosa. q.
 211. Sed † ubi testator usus est uerbis meri facti scribēs, 7
 se mutua cētum à Titio accepisse, dubitari nihilominus
 potest, an uideatur ea centum, si non deberentur, Titio
 legasse. Siquidem Saly. distinctio in. d. l. Generaliter.
 n. 26. ratione carere nō uidetur: quum is, qui confitetur
 se ex aliqua causa debere, intelligatur tacite promitte-
 re, se redditurum. Et tamen qui confitetur, se aliquid
 ex certa causa accepisse, nihil itelligatur promittere:
 ut idem Saly. hic. n. 3. in fi. distinguendo resoluit. Quem
 supra

supra probauimus in. i. scholio.

Mihi tamē uidetur, in hac quoq; specie cōfessionē testātis pro fidei cōmissō accipiendā, argumēto. l. Ex hac scriptura. ff. De dona. l. Vnum ex familia. §. fina. ff. De lega. 2. Et hoc sentire uidetur Bart. in. l. Cum quis decedens. §. Codicillis. n. 4. ff. De lega. 2. Accurs. & Dinus in. d. l. i. §. fina. ff. De dote prælega. Castrensis in. d. l. Generaliter col. penul. Cynus in princip. Bal. i. opposi. Castrens. in uers. Quinimō, Philip. Corne. 2. col. in. d. l. i. C. De falsa causa adiecta. lega. Bal. in. l. Siquis ex argētarijs. §. Ex hoc edito. 2. nota. ff. De edendo, quem retulit & secutus est Aret. in. l. Hæredes palā. §. fina. col. fi. ff. De testa. Nec obstat quòd is qui cōfitetur se aliquid accepisse ex causa mutui uel alia simili, non intelligitur promittere se redditurum: quoniam responderi potest, in testamētis plenius uoluntates testantium per interpretationē accipiēdas. l. In testamētis. ff. De regu. iuris. Sic etenim † qui cōfitetur, præsentē debitorē sibi soluisse, nō intelligitur pacto eū liberare, ut cōmuniter traditur in l. Tale pactū. ff. De pactis, et in. l. Si ex pluribus. ff. De solu. Ettamē qui in ultima uoluntate cōfitetur, debitorē sibi soluisse, uidetur eū liberare. d. l. i. secundū cōmunē intellectū cōtra glo. i. infra De falsa causa adiecta. lega. l. Si dote m, eo. titu.

- 1 Exceptio nō numeratæ pecuniæ
vtrū possit tolli per statutum.

2 Interpretatio noua. l. 2. §. 2.
C. De consti. pecunia.

DECIMOTERTIO fallit, si i loco esset statutū, quōd infra bienniū nō posset opponi hæc exceptio. Valeret enī tale statutū inter laicos, secundū Bal. hic fina. q. per tex. i. l. 2. §. fina. supra De cōstitu. pecu. In foro Episcopali non ualeret: & multo minis in foro cōscientiæ. Sequūtur Andre. Sicul. in cap. fi. n. 2. De solutio. Feli. in d. cap. Si cautio. n. 53. Adde, qd tex. in l. 2. §. fi. supra De cōsti. pecu. fortassis alio sensu accipiendus est, quā quo Bal. et alij uulgō eū acceperūt. Nā ea uerba, HIS VIDELICET QV AE ARGENTI DISTRAC TORES ET ALII NIGOCIATORES CONSTITVERINT, &c. referenda uidentur ad contractū cōstituti, iuxta eum tit. De consti. pecu. non uerō ad cōstitutiōes, iuxta tit. ff. De consti. Princi. et extra De constitu. Pro qua interpretatiōe facit, quōd cōstituti contractus maximē frequēs erat inter Argētarios, ut Bal. obseruat in Rub. eiusdē tit. De consti. pecu. et præstat optimū argumentū tex. in Authen. De fide iussō. §. Argētariorū ibi, SPONSIONIBVS. etc. Colla. i.

1 Geminata cōfessio excludit beneficiū huius exceptionis.

2 Intellectus. l. In cōtractib⁹. §. Sed qm̄, vers. Illis ēt, hoc tit.

3 Maritus cui dos promissa fuerat, si cōfiteatur, se eam rece-

uisse, vtrum habeat exceptionem non numeratæ dotis.

4 Cōfites, se recepisse dotē quā nō recepit, videtur tacitē pacisci cū eo, cuius volūtate cōfessus sit: q. dos sibi detur.

5 Intellectus. l. Aurelius. §. si. ff.
De lib. lega.

6 Duo chirographa similis mu-
tue quantitates vtrū ad eandē
an ad diuersam quantitatē re-
ferenda sint.

7 Stipulatio facta ex causa ha-
bet interesse probationis.

8 Stipulatio facta ex causa, li-
cet inutilis sit quoad obligan-

dum, utilis manet quoad cau-
sę probationem.

9 Confessiones similis quanti-
tatis ad vnam eādemq; sum-
mā in dubio referendę sunt,
etiam si obligent.

10 Stipulationes similis quanti-
tatis ad diuersam summam
referendę sunt, etiam si pro-
bent.

DECIMO Q. VARTO fallit, si cōfessio
geminata sit. Ita limitauit hęc materiam Panor.
in. c. Si cautio. n. fi. De fide instru. arg. eius, quod scri-
psit Bar. in. l. Cum scimus, infra De agrico. et censi.
lib. 10. Sed Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 56. Nō curo (in-
quit) de hac fallētia, nisi in quantū ualet auctoritas do-
mini Abbatis: quia eadē auiditate et propter eandē
numerationis spē quis moueretur ad sæpe confitendū.
Nec obstat Bar. sentētia i. d. l. Cū scimus: quia Bar.
loquitur in cōfessione habente defectū consensus, qui
suppletur per geminationem. Sed cōfessio, de qua nos
loquimur, non habet defectum consensus: sed habet defe-
ctū illius spei. Hęc Feli. Addo, Ioan. Fab. in prin-
ci. Insti. De litera. obliga. n. i. Petrū, Cynum, Saly.
n. penul. in. l. In cōtractibus. §. Sed quoniā, infra hoc
tit. Collecta. in cap. fina. n. 6. De solu. tenuisse, q̄ ge-
minata cōfessionō excludit exceptionis nostrę benefi-
ciū. Idē tenuerūt Petrus, Cynus, Alberi. et Ang.

Perusi. in. l. Cū fidem, infra hoc ti. Roma cōsi. 44.
 Cōsultatio p̄sens. n. 2. Et hanc opinionē uidetur ap-
 probasse Matthe. de Afflict. Decis. no. n. fi. Sed
 et Philip. Dec. i. l. i. n. 30. supra De pactis, relato solo
 Panor. in. d. cap. Si cautio, scripsit, eius dictum uideri
 dubitabile: quia qua facilitate inducitur in prima con-
 fessione eadem facilitate secunda confessio fieri uide-
 tur. Et ista ratione (inquit) nō ualet renunciatio exce-
 ptionis non numeratę pecunię, ut no. Bar. in. l. Si ex-
 cautione, col. fina. infra De non nume. pecu.

Mibi autē uidetur, Panor. sententiā esse p̄babili-
 orē in cōfessione geminata ex interuallo, prout ipse lo-
 quitur. Et quanquā in hac eadē specie tot auctores cō-
 trariū uerius esse putauerūt: nihilominus in iudicādo &
 cōsulendo opinionē illius probādā cēseo. Nā pro ea fa-
 cit tex. cū glo. in. l. In cōtractibus. §. Sed quoniā, infra
 hoc tit. ubi Imperatoris^f uerba hęc sunt, ILLIS ETIAM
 SECVRITATIBVS, QVAE POST CONFECTIONEM DOTA-
 LIVM INSTRVMENTORVM DE SOLVTA DOTE VEL EX
 PARTE VEL INSOLIDVM EXPONVNTVR NVLLAM NON
 NVMERATAE PECVNIAE EXCEPTIONEM PENITVS OP-
 PONI. Sic tex. uidetur probare, quòd licet maritus, qui
 cōfessus sit, dotē se recepisse: habeat intra legitima tē-
 pora exceptionē nō numeratę dotis cū prerogatiua
 trāssferēdi onus probationis in aduersariū: ubi tamen

præcesserat confessio dotalis instrumenti, quo semel confessus fuit se dotem recepisse, si hodie iterum confiteatur, nõ habebit huiusmodi exceptionem: quæ si geminata ex interuallo confessio hoc operetur. Et ita illi text. intellexerunt Accurs. in uerb. penitus, Odo. Fre. Oldra. Alberi. Bart. & Bal. inibi. Quo exẽplo idẽ receptum uidetur in geminata confessione ex causa mutui: ut similiter qui ex interuallo post primã cautionem confessus fuerit, se recepisse eãdem mutuam pecuniã, non habeat emolumentũ nostræ regulæ. Et ita per eũ §. cũ glo. tenuerũt Alex. in. l. Si duo. §. Marcellus. n. 3. ff. De iure in. Aret. l. Si stipulat. §. Chrysogonus. 7. col. i. sine. ff. De uerb. oblig. et ibi Claudi. n. 14. Ias. in. l. Error. n. 13. supra De iuris & facti ignoran. & in. l. 2. §. Creditum. n. 19. ff. Si certũ peta. & in. l. Qui pecuniam. i. col. ff. eo. titul. Thomas Parpal. in. d. §. Creditum. n. 13. Hyppoli. allegando solum Panor. in. l. i. §. Quæstioni. n. 3. ff. De quæstio.

Sed tamen hæc interpretatio uidetur esse in difficili. Quoniã Imperator aliud uidetur sentire i. d. §. Sed quoniam, uidelicet, quod si ante mariti confessionem de dote recepta, præcesserat instrumentum dotale, quod ipsi marito fuerat promissa: cessat exceptio nõ numeratæ dotis. Et hoc sensu eum. §. acceperũt Petrus, Cynus, Rapha. Fulgos. Saly. et Castrens. inibi, Al

bertus Papiens. in. l. i. infra De dote cauta non nume.
 & qui eum retulit Ioan. And. in additio. ad Spe-
 cul. titu. De dona. inter uirum & uxo. in princip. Bar.
 in Authen. De tempori. non solu. pecu. super dote, in
 princip. n. 6. Colla. 7. Ludo. Roma. i alleg. cons. 445.
 & in repet. l. Si uero. §. De uiro, xxxi. fallē. ff. Solu.
 matri. Bal. nouel. in repe. l. i. n. 147. ff. Solu. matrimo.
 & ibi Sozi. n. 95. qui resoluit, ab hac opinione in consu-
 lendo & iudicando non esse recedendum. Sed et si dota-
 lis instrumenti appellatio admittere uideatur hanc uel
 illam interpretationem, ut nota. in. l. Exigere dotē. ff.
 De indi. pro hoc tamen sensu uidetur prima facie ur-
 gere Iustiniani sententia. Siquidem loquitur de exce-
 ptione non numeratæ pecuniæ, quæ creditori datur.
 Vnde oportet intelligere, quod maritus, quo tempore
 beneficium exceptionis sua cōfessione amisit, iam cre-
 ditor erat: & per consequens dotale instrumentum re-
 ferendum est ad id, quo dos illi fuerat antè promissa. Et
 ita inducit eum. §. Saly. imbi. Quæ inductio comproba-
 ri uidetur ex proprietate uerbi, **SECVRITATIBVS**, et uer-
 bi, **SOLVTA**.

Ego nihilominus Accursij interpretationem ma-
 gis probo. Nam non uideo, qua ratione moueri potu-
 erit Iustinianus ad excludendum beneficium ordinariū
 exceptionis non numeratæ dotis propter dotis promissio
 sic

sionem præcedentem. Deniq; q̄ in hac specie danda
 sit exceptio non numeratæ dotis, uerius esse, argumen-
 tabimur in sequenti fallen. Quare interpretatio *Accursij*
 probabilior uidetur. Non enim sine ratione est,
 excludi beneficium exceptionis nõ numeratæ dotis seu
 pecuniæ propter geminatã confessionem. Nec quis di-
 cat, eandem esse facilitatem in secunda & in prima cõ-
 fessione. Hoc etenim admittendum foret, si secunda cõ-
 fessio facta esset in cõtinenti post primam confessionẽ:
 sed nos loquimur in geminatiõẽ facta ex interuallo. Nã
 & qui renunciat exceptioni non numeratæ pecuniæ in
 continenti, non excluditur à beneficio nostræ excepti-
 onis: quoniam eadem facilitate creditur renũciare, qua
 confitetur. Et tamen nemo dubitauerit, renunciantem
 ex interuallo sibi præiudicare, ut *Bar.* & alij commu-
 niter hic resoluunt. Quod *Philip. Dec.* non aduertit
 in. d. l. i. n. 30. supra *De pactis*: quum à *Panormi.* sen-
 tentia recessit argumento renunciationis, quo maxime
 comprobari eandem sententiam apparet. Neq; contra
Accursij interpretationem in. d. §. Sed quoniam, mul-
 tum facient argumenta, quæ cum *Saly.* supra fecimus:
 quoniam agnoscendum est, maritum, quo tempore bene-
 ficium exceptionis propria dotis receptæ confessione
 amisit, iam fuisse creditorem: iam debitam illi dotem fu-
 isse uirtute dotalis instrumenti, quod præcefferat. Sed

Cõtra Phi-
 lip. Dec.

utiq; adhuc interpretamur cum Accursio, dotale instrumentum fuisse, quo maritus antea confessus fuerat, se dotem recepisse. Nam ex illo eodem instrumento ^{† 4} maritus remansit creditor: cui uidelicet uidebatur tacite dose esse promissa, ut est tex. singularis in. l. Si uoluntate, infra De dotis promissio. Quæ ferè ad propositam questionem induxit Sozi. in. l. i. n. 95. ff. Solu. matrimo. argute colligens, quod geminata confessio dotis receptæ excludere debet beneficium exceptionis non numeratæ dotis etiam iuxta eorum opinionem, qui recedunt ab Accursij interpretatione in. d. §. Sed quoniam. Nam si admittunt, maritum non habiturum exceptionem non numeratæ dotis aduersus suam confessionem emissam, postquam sibi dos promissa fuerat: admittere etiam debent, idem iuris futurum, si geminauit confessionem dotis receptæ: quum prima confessio habeat in se tacitam dotis promissionem. d. l. Si uoluntate. Secundum quæ nouè interpretor, Iustinianum in. d. §. Sed quoniam, habuisse rationem. d. l. Si uoluntate, qua parte intellexit, maritum creditorem fuisse ex confessione dotis receptæ, quæ non receperat. Cæterum exceptionem eidem marito negasse, non quidem ratione huius tacitæ promissionis: sed magis ratione confessionis geminatæ. Nec exigendum est, quod in secunda confessione prioris confessionis fiat mentio. Tunc enim inter omnes constitit, amitti exce-

ptionem, agnita prioris cautionis fide. l. Cum fidem,
ubi omnes ita docent, infra hoc titu.

Ex his infertur intellectus † ad. l. Aurelius. §. fi.
ff. De libera. lega. ubi uxor defuncti, quæ ab eius hære-
dibus pecuniam condicebat, quam affirmabat, se mari-
to dedisse mutuam: uicta est apud Iudicem. Et tamē du-
plex mariti confessio intercessisse uidebatur, una in
chirographo, cuius mentionem maritus testamento fe-
cerat, altera in ipso testamento. Quapropter Doctor
quidam ex his, qui additiones ad Panormi. conscripse-
runt in. d. cap. Si cautio, in fine, allegauit eum. §. cōtra
Panormi. sententiam inibi. Ego respondeo, Scauolā
in eo. §. non omnino probauisse Iudicis sententiam, qua
mariti hæredes fuerūt absoluti. Sed et si eam probauis-
set, ita interpretandum esse, quod mulier chirographū
mariti in iudicio non produxit. Nam si hodie eadem spe-
cies ex facto proponeretur, & uerum mariti chirogra-
phum mulier ostenderet: dicerem, mutuae pecuniæ pro-
bationem impletam uideri, & hæredes condemnandos,
etiam si intra biennij tempus exceptionem non numeratæ
pecuniæ uellent opponere. Hoc esse iustum, illa ratiōe
ostenderem, quod & si confessio defuncti facta absen-
te parte per se non probaret debitum mutuae pecuniæ:
chirographum tamen efficaciter id probaret, cuius fi-
des agnita uideretur per confessionem huiusmodi testa-

mento factam. d. l. Cum fidem.

Secundum hæc uulgò responderetur, Titium non admittendum ad prærogatiuam nostræ exceptionis, si Sempronius duo eiusdem chirographa in iudicio præsentasset, quibus decem mutua se debere Titius Sempronio manu sua conscripsit: modò ex interuallo post priorem confessionem appareat, posteriorem esse subsequentam. Videamus tamen, an nihilominus possit Titius beneficio regulæ iuari? Quid enim si dicat, eorundem decem confessione se nequaquam geminasse, altera, decem posteriore chirographo se cõprehendisse? Audiendus uidetur, ut intra bienniũ excipiat, sub spe future numerationis unũ et alterũ chirographũ Sēpronio dedisse, et nec priora decem nec posteriora sibi hæc fuisse numerata. Sic eueniet, ut Sēpronius, qui nullo præterea argumẽto numerationẽ potest pbare, utiliũs cõtẽdat sola decem sibi ex causa mutui deberi: quàm si xx. uelit ex utroq; chirographo condicere. Quippe Titius, qui similiter negatiuam probare non potest, conuincetur geminata eorundem decem confessione: sed non conuincetur, si xx. ab eo condicantur, qui paratum habeat nostræ exceptionis beneficium. Igitur quæstio in eo esse uidetur, † utriũ in dubio præsumamus, eadem decem in utroq; chirographo cauta esse: an uerò xx. duobus chirographis esse cõprehensa? Et circa hoc extat celebris

lebris Bar. traditio in l. Triticum. n. 3. §. 4. ff. De
 uerbo. oblig. Vbi scribit, quod si primò mihi decem quis
 ex causa mutui stipulanti promisit, deinde ex intervallo
 repetita sit similis quantitatis & causæ uerborum obli-
 gatio, intellectum uidetur de diuersis decem: ut una &
 altera stipulatio utilis fiat. Alioquin si de eisdem de-
 cem sensum fuisse, interpretemur: secundam stipulati-
 onem inutilem fuisse, diceremus. l. Qui bis idem. ff. eo.
 titu. Quòd si quis fuerit bis confessus, se recepisse de-
 cem mutuo, non tenet per stipulationem promisit, &
 actum intelligitur de eisdem decem. Nam confessio (in-
 quit) non est noua dispositio, sed probatio. l. Publica,
 in fine, supra Depos. Est ergo idem atq; si de eodem
 quis haberet plures probationes, argumentum ad hoc
 De lega. 2. l. Sempronius. Sed si essent duæ confes-
 siones in iudicio, quæ inducunt dispositionem: tunc forte
 aliud esset: quoniam uidentur diuersæ dispositiones, ar-
 gumen. d. l. Quinquaginta. Hæc Bart. Ioan. Imol. &
 Alex. inibi. n. 3. intelligunt, Bar. quum allegauit. d. l.
 Publica, in fine, sensisse de confessione facta sine scri-
 ptis ex causa mutui. Nam tunc confessio probat & nõ
 obligat, iuxta glo. in l. Si non singuli, supra Si certum
 peta. Aretinus col. pen. notat, q; si glo. illa est uera, et
 ex tali confessione non nascitur obligatio ciuilibis, &
 post biennium creditor perpetuò repelli queat: Barto

Cōtra Are.

li sententia non procedet: quum huiusmodi confessio ni-
 hil probet, ut nota. in. l. Qui pecuniā. ff. Si certū peta.
 Quare existimat, ponendum fuisse exemplum in depo-
 sito uel in alio contractu: ut fugiatur utrumq; inconueni-
 ens. Et ista (inquit) uidetur fuisse mens Barto. dum
 allegat. l. Publica, in fine. ff. Deposi. Ego noto, Aretinum non recte tractasse Bartoli sententiam, qui ex-
 pressim in causa mutui loquutus est. Præterea noto,
 eundem Areti. falso docere, quod si ex sententia glo.
 in. d. l. Si non singuli, creditor potest repelli perpetuo,
 confessio eidem facta nihil probat. Nam post bienniū
 confessio probat mutuum sine metu exceptionis: quāuis
 audiatur assertus debitor, si uelit probare negatiuā,
 ut ex sententia glo. in. d. l. Si non singuli, resoluit Feli.
 in cap. Si cautio. n. 3. c. 64. De fide instr. sed etiam
 intra biennium confessio probat mutuum, si non oppo-
 natur exceptio, ut probat hic tex. in uerb. EXCEPTIONE
 OPPOSITA, & colligunt auctores in. 4. scholio supra à
 me allegati, Andre. Sicul. etiam consi. is. col. 4. uers.
 Sed istis, lib. 3. Quinimò etiam si opponatur exceptio
 intra biennium, miror à nemine animaduersum, utilita-
 tem plurium probationum in causa mutui in hoc consi-
 stere, quod in Bar. specie excludetur beneficiū nostræ
 exceptionis. Igitur Bar. sententia facilius procedit
 in causa mutui, quàm in alijs causis: quod Aret. puta-
 ret

ret esse impossibile. Nam in causa depositi uel alia, prima confessio plene probat depositum sine metu exceptionis non numeratæ pecuniæ. Vnde posterior confessio eiusdem quantitatís ferè inutilis esse intelligitur. At prior confessio ex causa mutui probat quidem mutuum: sed quasi nulla probatio est exceptione obstante arg. l. Si dari. ff. De uerb. obliga. Sic apparet, posteriorem confessionem, etiam si intelligatur fuisse eiusdem quantitatís, utilem esse: quoniam exceptionis beneficium excludit.

Ergo ut ad propositam questionem reuertamur, dicemus planè, in duobus chirographis sola decem cautæ esse, si in altero non sit literarum obligatio. Finge enim Titium in altero scripsisse, quòd decem mutua à Sempronio receperat, nec uerba aliqua subiecit dispositiua? Nempe confessio huiusmodi nõ est noua dispositio, sed probatio, secundum regulam l. Publica. §. fina. ff. De posi. et ea, quæ supra à nobis tradita sunt in. i. scholio, in. 3. declaratiõne: ubi scripsimus, hoc quoq; casu Bar. loquitur uideri in. d. l. Triticum. Vnde Senat⁹ Neapol. in. Decis. Matthei de Afflict. 198. rectè iudicauit, solùm modò quinquaginta Ducatorum solutionem probatam uideri à debitore, qui cõtēdebat, cētū se soluisse. Nā et si creditor a pochã dedisset quinquaginta solutorū, et postea coram testibus confessus esset, se à dicto debitore recepisse

recepisse quinquaginta: non de centum, sed tantum de
 eisdem quinquaginta intellectum uidebatur. In qua spe
 cie obseruandum similiter admonemus, quod cum credi-
 tor repeteret à debitore centum, & debitor contende-
 ret, se eidem centum soluisse: potuit creditor intra xxx:
 dies à tempore apochæ & secundæ confessionis exci-
 pere, aut queri de non soluta pecunia, & eludere debi-
 torem, qui nullam solutæ pecuniæ probationem haberet
 l. In cōtractibus. §. Super cæteris, infra hoc titu. Sed
 quū agnouit, confessionē factam corā testibus esse de
 eisdē quinquaginta, quæ in apocha cōtinebantur: gemi-
 nata cōfessio eundē excluderet à beneficio. d. §. Super
 cæteris. Vbi autē iuxta formā propositæ quæstionis
 Titius duo chirographa Sempromo dedit habētia for-
 mam literarum obligationis, prope est, ut non de eisdē
 decem, sed de xx. intellectum uideatur: quū sint duæ dis-
 positiones. Et hoc ex Bar. sententia colligi uidetur in
 d. l. Triticum. Quod etiam Alex. expressius com-
 probare uidetur in. d. l. Triticum. n. 3. ad finem, ubi scri-
 bit, q̄ quādo confessio ex causa mutui fit extra iudiciū
 sine literis, facta intelligitur ad probandum, et nostra
 interest, habere multiplicatas probationes: et satis ope-
 ratur duplicatio quoad probationē. Sed quando produ- 6
 cit actionem, oportet ad hoc, ut duplicatio aliquid ope-
 retur, quod intelligatur de diuersa summa: quia hoc
 casu

casu cessat interesse probationis. Sed tamen doctissimus Alex. non iuste hoc ita tradere mihi uidetur.

Cōtra Ale.

Animaduerto enim, quod etiam si stipulatio producere soleat actionem, quum tamen fiat ex causa aliqua, habet interesse probationis propter confessionem cause, tex. est in l. Generaliter, ubi hoc colligit Bal. col. fina. uers. Nono quaeritur, infra hoc titu. Hoc autem interesse apparet euidentius in stipulatione secunda, quae proponitur ex causa mutui. Nam etsi non operetur duplicatio quoad obligationem & actionem. l. Quibus. ff. De uerb. obligatio. magnum emolumentum habet probationis propter confessionem mutui. Si enim aliās interest, habere duplicatas probationes, hic ubi stipulatio prior ex causa mutui intercessit, interest maxime, habere unā forte probationē ex duplicata confessione. Etsi Floria. in l. Quinquaginta. n. 4. ff. De probatio. cōtra Bar. putauit, quod quādo duae stipulationes ex interuallo fiunt eiusdem quantitatis et causae, non praesumitur de diuersa quantitate intellectum, sed de eadem, etiam si stipulatio sit inutilis, quoniam praesumitur, stipulationem geminatam fuisse, quod facilius actor intentionem suam posset probare: quanto neruosius argumentari potuisset, si considerasset, in mutui causa secundā stipulationē utilissimam esse propter geminatā causae confessionem, quae exceptionis priuilegium excludit.

Deniq̄

Denique nisi secunda stipulatio ex causa mutui proponatur facta post biennium a tempore prioris stipulationis numerandum: uideretur prima facie, de eisdem decem in utraque stipulatione intelligendum fore: siue quia posterior stipulatio ualeret, argumento. l. Si dari. ff. De uerb. oblig. siue quia utilissima esset propter confessionem, licet inutilis esset quoad obligationem. d. l. Qui bis. Cōstat enim, et stipulationem, quæ inutilis est ad obligandum, utilem nihilominus esse ad probandum, ut est tex. in. l. Si stipulatus. §. Chrysogonus. ff. De uerb. oblig. et tradit Bar. in. l. i. §. Siquis ita, in fine. eo. titu. Sed tamen Bartoli sententia in. d. l. Triticum, receptissima est, quam omnes Dd. excepto Floriano sequuntur, ut per Alex. consi. 4. lib. i. Iacob. de Sancto Georg. in. d. l. Quinquaginta. n. 6. et. 2. Andre. Sicul. consi. 25. Scribitur. n. 5. cum sequen. lib. i. Quod si in stipulatione hoc receptum est, facilius recipiendum uidetur in chirographo. Nā Floria. in. d. l. Quinquaginta, in duabus scripturis admittit, præsumendum esse, actum de diuersa quantitate: quāuis in duabus stipulationibus hoc non admittat. Quam tamen differentiam Alex. respuit in. d. l. Triticum, n. 7.

Ego nihilominus dubito. Nam et si in stipulatione admittenda sit Bartoli opinio, in chirographo tamen inclino in hoc, ut putem, de eisdem decem utrumque chirographum

intelligendum. Mouetor auctoritate Bal. Angel. Pe-
 rusi. Rapha. Cuma. Ioan. Imol. & Aret. in. d. l. Tri-
 ticum. Hi omnes sine controuersia receperunt, stipula-
 tiones de diuersis summis esse intelligendas. Idem con-
 tendunt, ⁷ confessiones, etiam si obligent, de eadem sum-
 ma accipiendas fore: quoniam attendendum est quod prin-
 cipaliter agitur. l. Siquis nec causam. ff. Si certum petat.
 Vnde licet confessiones incidenter obligent, quia tamen
 principaliter emittuntur ad probandum: accipi debent
 quasi plures eiusdem rei probationes. Pro quorum senten-
 tia expendo, quod stipulatio quoque utilitatem habet pro-
 bationis: et tamen receptum est, de diuersis summis stipula-
 tiones intelligendas esse. Quod ⁷ ea ratione defendendum
 arbitror, quasi stipulatio principaliter fiat ad obligan-
 dum: & inutile esse non debeat, quod principaliter agi-
 tur. Expendo etiam illud, quod Bar. in stipulatione locu-
 tus est securè. In confessione autem iudiciali dubitauit: quum
 constaret, ex confessione iudiciali actionem produci. His
 igitur consequens uidetur, ut qui bis per scripturam con-
 fessus est, se decem Sæpronio debere ex mutui causa,
 priore chirographo dumtaxat obligatus uideatur ad de-
 cem: posteriore intelligatur probationem eorundem de-
 cem creditori dedisse. Siquidem huiusmodi confessiones
 incidenter uidentur obligare: principaliter autem fiunt
 ad probandum. Quod tamen Iudices ex causis & per-

Sententia
 Bar. noua
 ratione de-
 fensa:

sonis diligenter æstimabunt, argumento. l. Cum de in-
debito. ff. De probati. l. fina. in fine. ff. De actio. &
obliga.

1 Exceptio nõ numeratæ pecu-
niæ vtrum competat, etiam
his, cui quis cõfessus est, mu-
tuam se pecuniã debere, pro-
miserat antea, eidem se mu-
tuam daturum.

2 Exceptio non numeratæ do-
tis vtrum detur ei, cui antea
dos fuerat promissa.

3 Exceptio non numeratæ do-
tis æquè datur aduersus vxo-
rem, patrisq; vxorem &
quemlibet extraneum.

4 Extraneus à patre mulieris
nuptæ quo casu distingua-
tur circa exceptionem non
numeratæ dotis.

DECIMO QVINTO fallit, ^f si confes-
sionem mutue acceptæ pecuniæ sponsio præcesse-
rat creditoris, qui se eidem eam pecuniam mutuò da-
turum promiserat. Tunc enim debitor, si ex cautione
sua conueniri cœperit, non habebit beneficium huius ex-
ceptionis: imò ipse tenebitur probare, non esse sibi nu-
meratam pecuniam, secundum nouam Baldi Nouelli
opinionem in rep. l. i. n. 43. uers. Ex qua ratione. ff.
Solu. matri. Mouetur argumento tex. in l. In contra-
ctibus. §. Sed quoniam, uers. Illis etiam, infra hoc tit.
ubi probatur, quòd licet aliàs maritus, qui confite-
tur, se dotem recepisse, habeat exceptionem non
numeratæ pecuniæ, ut intra tempora, de quibus in
l. fina. cum sua Authen. infra De dote cauta non
numera. onus probandi numerationem in aduersa-
rium.

rium transferat: hoc intelligitur, nisi ante huiusmodi confessionem præcesserit instrumentum promissionis dotis. Nam si præcesserit, cessabit prædictū exceptiōnis beneficium: quia tempore quo confessus est, iam mulierem habebat obligatam. Ergo ex ista (inquit) ratione uerissima infertur ad propositum.

Ego contra hoc quoque casu ordinariam exceptionē debitori cōcederem, secundū huius tex regulā. Nec refragatur tex. i. d. §. Sed quoniam. Nam etsi Petri, Cyni & aliorum uera esset interpretatio, non ideo sequeretur quod Bal. Nouel. colligit. Considero enim, quod Petrus & Cynus intelligunt, illo casu cessare exceptionem non numeratæ dotis, non tam quia tempore confessionis haberem iam mulierem obligatam ad dotem: quam quia eo tēpore haberem iam uxorem, quam affectaueram. Quæ ratio planè ad mutui causā induci non potest.

Quinimō Petri & Cyni opinio, cui Bal. Nouel. innuitur, licet communiter sit recepta, ut in superiore fallentia diximus: ¶ uidetur mihi in iudicijs obtinere non debere. Nam nec satis efficax argumentum habet ex. d. §. Super cæteris, nec satis iustam rationem, ut dubitando perstrinxit Feli. m. d. cap. Si cautio. n. 2. uers. Sed contra istam. Adhæc expressis ferè textibus conuinci uidetur uidelicet .l. fina:

Cōtra Bal.
nouel.Cōtra com
munē opi
nionem.

ibi, SED POLLICITATIO, infra De dote cau.
 non nume. Ex qua. l. Aret. colligebat in. l. 2. §. Cre
 ditum, penul. col. in fi. ff. Si certum peta. exceptioni
 non numeratæ dotis tunc propriè locum fore, quan
 do post dotis promissionem secuta est mariti confes
 sio. Nec meminit, se aduersus receptam sententiam di
 cere. Item allego tex. in terminis in Authen. De
 tempo. non solu. pecu. super dote, col. 2. Colla. 7. ubi Ju
 stinianus ait, IN NULLO DISCERNENTIBVS
 NOBIS SIVE MVLIER TANQVAM OFFE
 RENS DOTE M CONSCRIBAT SIVE PATER SIVE
 ALTER QVISPIAM.

Pat. Io. Lup.
 Hyppolier
 notatus

Ex quo tex. infero, † falsum etiam omnino esse,
 quod ex Saly. sententia Ias. tradit in. §. Fuerat.
 n. 89. Insti. De actio. ubi ait, quod licet regulariter
 is, qui confessus est, se recepisse dotem, habeat ex
 ceptionem non numeratæ dotis intra præfinita tem
 pora, de quibus in authen. De tempori. non soluta
 pecu. super dote, in princi. Colla. 7. & habetur in. l. fi.
 cum subiecta. Authen. infra De dote cauta nō nume
 ra. hoc ita intelligendum est, si confessus sit, dotem
 se accepisse ab uxore sua uel ab illius patre. Nā si ab
 alio confessus sit, dotem se recepisse, præsumeretur dos
 actualiter numerata: nec admitteretur exceptio non nu
 meratæ dotis. Istud (inquit) fuit singularissimum
 dictū.

dictum Saly. in. Authē. Sediā nece sse. C. De dona. ante nupti. Hoc etiā cum Ias. probauerunt Ioā. Lup. in repet. Rub. De dona. inter uirum et uxo. §. 30. n. 12. uers. Et quod plus est, Hyppo. de Marsil. nota. 345. Sed Ias. qui huius erroris auctor fuit, dormitasse uide tur, quum Saly. singularissimum dictū allegauit. Saly enim in meo libro hoc non dicit: & uerbis Iustiniani cui dētibus cōuincitur. Fortassis Ias. uoluit allegare Bal. in. l. Pollicitatione, in fine. C. De dona. ante nupti. ubi
 4 circa exceptionem non numeratæ dotis † eleganter di stinxit extraneū promittentem ab ipso mulieris patre. Quæ sentētia à Feli. explicatur in. d. cap. Si cautio. n. 23. Tradit Sozi. cons. 130. Circa præsentē. n. 13. lib. 4.
 1 Tutor, qui cōfessus fuit, se pu 2 Accurs. in. l. Singularia, in. 1. pillo mutuā debere pecuniā, scholio, uers. Item ut sola. ff. non habet exceptionem non Si certum petā. quomodo in numeratæ pecuniæ. telligendus,

DECIMOSEXTO fallit † in tutore, qui con fessus sit, debere se pupillo suo ex causa mutui. Nam non poterit opponere exceptionem nō numeratæ pecuniæ. Hoc dicitur sensisse Accurs. in. l. Singula ria, in. i. scholio uers. Item ut sola. ff. Si certum petā. ut Ias. inibi colligit. n. 21. Idem antē Ludo. Roma. anno tauerat in. d. Singularia, quem retulit Ludo. Bologni. in repet. Rub. eiusdem titu. n. 25. ubi tamen de hoc dubi tat. Animaduertit enim, non esse hanc Accursij sen tentiā
 K iij tentiā

tentiam: quum illius uerba intelligenda uideantur, secū
dum dispositionē mutui civilis. Demq; interpretatur,
obligationē induci ex parte tutoris cōfidentis, se habu
isse, et recepisse, &c. uidelicet post bienniū, et nō antē.

Mihi etiā uidetur, Accurs. nō satis iustē allegari.

Cōtra Lu-
do. Bolog:

Nec tamen † cum Ludo. Bologni interpretor, Ac-
cursium, quum dixit, tutorem ex sola scriptura obli-
gari, ad bienniū respexisse. Nā Accurs. allegat tex
in l. Quoties. §. Non tantum. ff. De admnstra. tuto.
ubi ex Marcelli sententia traditur, posse tutorem se
mutua pecunia obligare, sibi mutuam præscribendo.
Quare cum scripserit, tutorem obligari, intellexit se-
curē, obligationem statim contrahi, quæ ex chirogra-
pho olim & hodie incontinenti nascebatur. Sed an ha-
beret nostræ exceptionis beneficium, nihil dixit.

Sed tamen hæc opinio potest admitti, quam et Phi-
lip. Dec. n. 8. & Purpura. n. 19. in. d. l. Singularia, p
bauerunt, Nec ratione caret: quum uerosimile non sit
(ut Ias. rectē cōiicit) tutorē spe numerationis futuræ
confessum esse, qui in sua manu ac potestate habuerit
pupilli pecuniam.

1 Confessio facta per aliū prin-
cipali approbante utrū pos-
sit irrita fieri per exceptionē
nō numeratæ pecuniæ.

2 Intellectus. l. Si ita stipulatus
§. Chrysogonus. ff. De verb.
obliga.

DECIMO SEPTIMO fallit in confessiōe facta per alium principali approbante. Nam confessio praeiudicat ei, cuius nomine fiebat: nec opponi potest exceptio nō numeratae pecuniae, secundum Angel. Perust. in l. Si stipulatus. §. Chrysogonus, per eū tex. ff. De uerb. obliga. Ex quo (inquit) habetur singularis limitatio ad tit. C. De nō nume. pecu. Et potest dari nouus casus uidelicet, quod si Notarius debitore approbante confitetur, se pro eo mutuam pecuniam recepisse, probabitur uera numeratio: et ex mutuo naturali agi potest. Sed Ioan. Imol. in d. §. Chrysogonus, col. s. relatus ab Alex. col. s. Angeli sententiam improbat. Considerat enim, quod propria confessio praeiudicare debet confitenti multo magis quam aliena, argumē. l. Id quod nostrum. ff. De regu. iuris. Sed in mutui causa non praeiudicat confessio propria. Ergo nec aliena. Huic tamen considerationi respondit Philip. Dec. in l. Certi condictio. §. Si nūmos. n. 19. in fine. ff. Si certū peta. quod in debitore principalis est illa facilitas confitendi: ut habeat pecuniam, quam auidissime desiderat: qua ratione ad obuiandum eius facilitati introducta est exceptio nō numeratae pecuniae. Quae ratio cessat in alio confitente, qui non debet habere pecuniam. Haec Dec. Quin & pro Angel. replicauerat acruis Frācis. Aret. in d. §. Chrysogonus, col. 7. in fi. affirmās,

rationem Ioan. Imol. manifestè esse friuolam. Proce-
deret enim, si Angel. dixisset, solam confessionem al-
terius, qui non debebat recipere pecuniam, nocere ipsi
principali. Sed Angel. eo casu loquutus est, quo utri-
usq; cōfessio interuenit, et principalis, & illius, qui pro
principali confessus est. Et ferè eodē argumēto An-
geli sententiam Alcia. probauit in. d. §. Si nummos, in
fine. i. scholij.

Ego in primis dispiciēdum censeo, utrūm tex. in. d.
§. Chryfogonus, Angeli sentētiam probet? Nam nō
dubitatur, quin Chryfogoni confessio, qui Flauij Can-
didi seruus erat, scripta coram subscribente et assignā-
te Flauio probauerit aduersus Flauium numerationem
mutuæ pecuniæ. Et prima facie uideretur, argumentū
Angeli ex eo tex. deductum non procedere: quoniam
Chryfogonus seruus erat Flauij, qui pecuniam recipe-
re debebat: & per consequēs ad testimonium inhabilis.
Ad hoc tamen respōdit Aret. in. d. §. Chryfogonus
7. col. in fine, quod inhabilitas serui tollitur per appro-
bationem à domino factam, quæ ex subscriptione colli-
gitur. Nam & aliās (inquit) non potest opponi exce-
ptio non numeratæ pecuniæ propter geminatam con-
fessionē, secundūm glo. in. l. In contractibus. §. Sed quo-
niam. C. De non numerat. pecu. Quod non est ex alio,
nisi quia præsumptio secūdæ confessionis adiuncta pri-
ma

ma facit eam fortio rem & magis uerisimilem.

Sed hæ Aretini subtilitates leuissimæ sunt. Nec defendi potest, in specie illius. §. Chrysogonus, cessaturam hodie exceptionem non numeratæ pecuniæ. Proinde Angeli interpretatio falsa est. Nam quum seruus præsentem & assignantem domino scribit, mutuam pecuniam recepisse, considerandum est, eodem tempore factam ab utroque confessionem, & factam à proprio seruo, cuius uox domini esse intelligitur. §. Ei qui, insti. De inuti. stipula. ad hæc factam esse domino præsentem. Unde perinde est, atque si dominus ipse cautionem per se conscripsisset. Denique ratio facilitatis & auiditatis, quæ dedit causam priuilegio huius exceptionis, æque locum habet, quando seruus præsentem domino & assignante cautionem conscribit. Nec ratio diuersitatis reddi potest. Quippe & geminatio confessionis tunc excludit priuilegium exceptionis, quum ex interuallo facta est: nõ uero si eodem tempore intercessit, uti suo loco iam diximus.

2. Nec obstat t̄ tex. in. d. §. Chrysogonus, ubi confessio numerationem probauit: quoniam respondetur, nõ ideo exclusum uideri posse nostræ exceptionis priuilegium, quod utique eo tempore nondum erat introductum. Et ita eum. §. interpretantur Aret. col. 2. Phil. Dec. col. 6. in princip. in. l. Certi condictio. §. Si numos. ff.

Si

Cōtra Aret.

Si certū petā. et Claudius in. d. §. Chrysogonus. n. 14. Potest etiam responderi, quod etiam si Iurecons. intellexisset, potuisse Flauium excipere de non numerata pecunia cum priuilegio transferēdi onus in aduersarium: rectē nihilominus respondit, probari numerationem ex prædicta confessione. Siquidem cōfessio ex causa mutui numerationem probat, interim dum non opponitur exceptio, ut sentit Imperator hic in uerb. EXCEPTIONE OPPOSITA. Quo sensu eum. §. Chrysogonus, acceperūt Bal. & Saly. hic, Bal. in. l. Si ex pluribus, in princip. ff. De solutio. & in cap. 1. ad finem De pactis, & cons. 38. Tres sunt casus. lib. 5. Tametsi idem Bal. aliter eundem. §. intellexisse uideatur in cap. Ex insinuatione uersi. Item si confiteor De procurato.

1 Argētarius utrum habeat exceptionem non numeratæ pecuniæ.

2 Argētarius fideiussor potest conueniri, & exigi, nō excusato principali.

DECIMO OCTAVO fallit † in Argētarijs, qui propter fidē quam de publico habent, non possunt uti huius regulæ priuilegio. Ad hanc sententiam allegatur Bal. in. l. Frustrā, infra hoc titu. ab Ias. in. l. Singularia. n. 39. ff. Si certum petā. à Thoma Parpal. in. l. 2. §. Creditum. n. 18. eo. titu. & habetur in Reg. Sozino adiectis, in Reg. 27. in. 5. fallen. Sed tamen. Bal. hoc non dixit, nec sensit, in. d. l. Frustrā. Illud scripsit

scripsit, quòd si aliquis confessus sit, se mutuatam pecuniam recepisse, & Argentarius siue Campsor pro eo intercesserit: non poterit Argentarius, si conueniatur, opponere ex sua persona exceptionem non numeratæ pecuniæ: quoniam nõ agebatur, ut fideiussori seu mandatori numeraretur pecunia, sed ipsi principali. Quæ ratio omnes intercessores æquè ab exceptione remouet. Planè si Argētarius opponeret exceptionem nõ numeratæ pecuniæ ex illius psona, p quo intercessit, audiēduseffet, iuxta regulã. l. Tam mandatori, infra hoc tit. Adiecit Bal. † in cõfessione Argentarij singulare ius esse, quòd posset cõueniri non excussis prius facultatibus principalis per gl. singula. in Authen. De fideiusso. §. Argētariorũ, i uerb. moderno Colla. i. Quod ita ex Bal. sentētia rectè intellexerūt Saly. in. d. l. Frustra, Angel. Aret. i. §. Idē iuris. n. 15. Insti. De exceptio. Feli. i. d. cap Si cautio. n. 47. Ias. i. l. Qui pecuniã. n. 6. ubi errorē suum emendat. ff. Si certũ peta.

1 Instrumentum publicũ, quo asserta est receptio pecuniæ, excludit utilitatem exceptionis non numeratæ pecuniæ.

2 Instrumentũ publicũ probat debitũ, si in eo asserta sit pecuniæ receptio, etiã si causa non sit expressa.

3 Mutui causa præsumitur, si cõstat pecuniã esse receptã.

4 Accepit verbũ à Notario assertũ quid exprimat, & quomodò intelligendum sit.

5 Mutuauit verbũ à Notario assertum potest intelligi etiã si nulla pecunia interuenit:

6 Mutuauit verbum, a Notario & testibus assertũ, videtur referendum esse ad mutuũ naturale,

- 7 Mutuauit verbū à Notario assertū nō debet referri ad solam debitoris cōfessionē.
- 8 Notarij verba in pluribus cōceptionibus ambigua sūnt, vtrum asserāt receptam esse pecuniam: an uerò partis confessionem.
- 9 Notarius potest conficere publicum instrumētū cōtra se.
- 10 Notarius in publico suo instrumēto aliquādo asserit numerationem sibi factam: aliquando solummodo confite tur, q̄ recepit.

DECIMONONO fallit, † si detur publicum instrumentum, in quo Notarius scripsit, quod quis pecuniam accepit. Nam tunc instrumentum plene probat. Secus si dicat, confessus est se accepisse: quoniā hoc casu non impeditur nostra exceptio, secundū Accurs. hic & in. l. In contractibus, infra eo. & in. l. fina. De dote cauta non nume. & in. l. Si ex pretio, supra Si certum peta. Facit tex. notabilis in. l. Si fideiussor, in uerb. CONFESSVS EST, infra De fideiussor. & quod ibi Angel. n. i. relatus ab Hyppoli. sing. 135. Adde eūdem Accurs. in. l. Cum de indebito. §. fina. in. i. scholio. ff. De proba. ubi intelligit, † debitū plene probari, si Notarius testetur, quod quis pecuniam accepit, etiā si nihil testatus sit de causa. Et quanuis Saly. inibi. Accursum improbet, puto, eius sententiam defendi posse: qua si † mutui causa præsumentanda sit, argumen. nota. in. l. Cum quid, in uerb. pro cauto. ff. Si certum peta. & quod tradit Bal. cons. 70. lib. 5. Anto. Butr. cons. 66. Ioan. Imol. in cap. Cum contingat. n. 29. De iureiurā.

Accurs. ad-
uersus Saly.
defensus.

Andr.

Andre. Sicul. cons. 29. col. 6. lib. i. Iacob. de Sancto Georg. in. d. l. Cum quid, in fine.

4 Hoc autem uerbum, † accepit, à Notario scriptum non fictè, sed uerè intelligendum est ex Bar. sententia in. l. 2. §. fina. n. 6. & in. l. Singularia. n. 2. ff. Si certum peta. Vbi docet, pecuniam posse dici uerè habitã & receptam, si præsens fuit. l. Pecuniam. ff. De solu. l. i. §. Si iusserim. ff. De acquirẽ. posses. etiam si alij numerata fuit, consentiente tamen eo, qui dicitur pecuniã accepisse. l. Falsus. §. Sed & is. ff. De furtis. l. Si procuratori præsens. ff. De uerb. obliga. l. Quod statu liber, in fine. ff. De dona. causa mort. Hinc Bar. colligit, quòd si in publico instrumento contineatur, Titius confessus est, se habuisse centum, quæ habuit & recepit in præsentia mei Notarij & testium infra scriptorum: non poterit Titius reprobare instrumentum, etiam si testes producat, qui dicant, pecuniam quidem ibi fuisse, sed quòd nõ uiderunt, quòd Titius eam receperit. Sed et si Aret. in. d. §. Si iusserim, argumẽto illius tex. & aliorum, quos Bart. allegauit, tentet dicere, pecuniam dici non posse uerè receptam: Iason tamen in eodẽ §. Si iusserim. n. 4. Bart. defendit animaduertens, actũ traditionis fictum esse, hoc Aretini argumentis dandum fore. Et tamen rectè contendit, effectum resultantem ex ficta traditione uerum esse, id est, ipsam possessionẽ.

sionem. l. Certè. ff. De preca. Et hoc modo Bar. etiam
 defendit Philip. Dec. in. d. l. Singularia, si. uerb. Ego
 considero, pro Bar. esse. Accursij sententiam hinc re-
 ceptissimã. Sit enim, Notarium scribere nõ debere,
 quòd pecuniam quis accepit: nisi pecunia sit in præsen-
 ti. Sensit igitur, si pecunia esset in præsentì, Notariũ
 potuisse dicere, quòd pars accepit. Hinc colligo, Pau-
 Castren. 2. col. Ias. n. 48. in. d. l. Singularia, non rectè
 Accurs. nostri sententiã retulisse ad uerbum, numerã-
 uit. Nam utiq; etiam si pecunia esset in præsentì, nõ de-
 beret scribere Notarius, quòd fuit numerata, secundũ
 receptam Bar. traditionem in. d. l. Singularia. n. 23. Et
 differentia ratio in promptu est. Nam uerbum, acce-
 pit, effectum respicit: uerbum autem, numerãuit, modũ
 traditionis exprimit. Hinc rectè Sozi. cons. 143. Diu
 profectò .n. 2. lib. i. sensit, instrumentum reprobari, in
 quo scriptum esset, Titius dedit & mutuauit Sempro-
 nio centũ, quæ Sempronius habuit & recepit: nisi pecu-
 nia fuisset in præsentì. Motus est Sozi. cò, quòd & si
 uerbum mutuauit, posset defendi, quãuis nulla pecunia
 interuenisset: illa uerba, habuit et recepit, aut numeratã
 aut certè præsentẽ pecuniam exigebant, iuxta glo. no-
 stræ receptam opinionẽ. Igitur leuissimè Purpura. in
 d. l. Singularia. n. 108. Sozi. improbauit ex Bar. senten-
 tia inibi: quum Bar. inter uerbum, accepit, & uerbum,
 mutuauit

Cõtra Pau.
 Castren. &
 Ias.

Contra Pur-
 pura.

mutuauit, expressam differentiam constituerit.

Videamus ergo de uerbo, † mutuauit. Et hoc uerbū non esse à Notario asserendum, nisi pecunia sit in presēti, argumento nostræ glo. existimauit Angel. in l. Prædia. ff. De acqui. posses. aduersus Bar. i. d. Singularia n. 22. Sed glo. nostra alio casu loquitur, id est, in uerbo, accepit: quod uerè & non fictè intelligendum est. At uerbum, mutuauit, non omnino exprimit, pecuniā interuenisse: quia mutui contractus geritur quandoq; sine interuentu pecuniæ. d. l. Singularia. Quare Bar. opinio probabilior est & receptior, ut per Alex. inibi penul. col. Ias. col. ante pen. Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 5. uers. Nota tertio. Deniq; si ita scriptum sit, Titius confessus est, se habuisse & recepisse à Sempronio centum, quæ Sempronius eidem Titio mutuauit in mei præsentia & testium infra scriptorum: minime dubitandū est, quin possit instrumentum defendi, etiam si nulla pecunia interuenierit. De illo tamen potest dubitari, quos articulos formare debeat qui instrumentū reprobare intēdit? Et Bar. eodē in loco docuit, formandos esse duos articulos. Primus erit, quod nulla numeratio pecuniæ interuenit. Secundus, quod nullus interuenit actus ex his, quibus mutuum cōtrahitur. Sed contra Bar. uidetur facere glo. relata ad tex. in. d. l. Si ex pretio, in uerb. cōscriptū, supra. Sic certū peti. quā Saly. inibi fina. uerbis ad

hoc expendit, cogitandum relinquens. Præterea Bal. in. d. l. Si ex pretio, aduersus Bar. traditionē contendit, quòd si quis faciat articulū, quæ nulla numeratio pecuniæ interuenit, nõ habet necesse secūdü deducere uidelicet quæ nec alius actus interuenit ex his, per quos mutuū sine pecunia cõtrahi potest. Alex. autē in. d. l. Singularia, col. pen. agnoscit, Accursij sentētiam in. d. l. Si ex pretio, Bartolo aduersari. Inclinauit nihilominus in Bar. placitum: quod probari scripsit ab eodem Bal. in Rub. 4. col. De fide instrumen. Itē mouetur auctoritate gl. receptæ in. l. Juris gētium. §. Quod ferè, in uerb. approbetur. ff. De pactis, quæ tradit, uerba utcunq; per interpretationem esse accipienda: quò falsi crimen euitur. Cum Alex. sentit quoq; Ias. in. d. l. Singularia. n. 47. securè affirmās, contra Bar. malè tenuisse Bal. in. d. l. Si ex pretio. Ego autem considero, Bal. sententiam in. d. l. Si ex pretio, non rectè ab Alex. & Ias. perceptā uideri. Siquidē Bal. nõ negat, quin potiùs cū Bar. cõcedit, uerbū, mutuauit, posse referri ad mutuū sine interuentu pecuniæ contractum, & hoc nomine Notarium excusari posse, ut aliàs scripsit in. d. Rub. De fide instru. Aliud est, in quo dissentire uoluit à Bart. Putat enim, satis esse, quòd quis deducat, nullā interuenisse pecuniam tempore confecti instrumēti: nec exigi, quòd deducat, nullum actum ex his gestum esse,

Bal. sententia ab Alex & Ias. non rectè tractata.

per quos mutuū sine pecunia cōtrahitur. Prounde uult, laborare fidem Notarij, haberi interim falsitatis intentum: quum probatur, nullam esse uisam pecuniam, quo tempore instrumentum confectum est. Nec tamen dubitat, quin sit excusandus Notarius, si ex aduerso probet, quòd & si pecunia non interuenerit, interuenit tamē alius actus, per quem mutuuum contractū est. Sic glo. recepta in. d. l. Jurisgentium. §. Quòd fere, quam contra Bal. Alex. allegat, Bal. non refragatur. Cōstat enim inter omnes, uerbum, mutuauit, ad euitandum falsi crimē posse referri ad actum fictū. Sed utiq; Bal. sensit, hunc actū fictum à Notario ad sui excusationē probādum fore: quasi præsumptio sit, quòd scripserit & intellexerit de mutuo naturali, ut uoluit Accurs. in. d. l. Si ex pretio, Et fortassis hoc non sine ratione probaretur. Nam ad Notariū & testes attinet, asserere actum uisibilem & naturalem, non uerò ciuilem. Vnde si asserit mutuuum, intelligēdus est, asseruisse naturale mutuū, ut tradit idē Bal. cons. 23. In quodā instru-
 mento. n. 2. lib. i. Facit glo. in. l. Stipulatio ista. §. Hac quoq; in uerb. stipuletur. ff. De uerb. oblig. et qđ in mutuo post Bar. tradunt Aret. 2. col. Sozi. n. 9. Philip. Dec. n. 12. & Curti. Iuni. n. 25. in. l. i. ff. Si certū peta. Illud tamē aduerto, Bal. i. d. l. Si ex pretio, cōfusse nec satis cum iudicio Bar. sentētiam tractasse in. d. l. Sin-

Cōtra Bal.

L gularia

gularia. Falso namq̄ retulit Bar. dicentē, quod præse-
 tia pecuniæ haberetur p̄ numeratiōe: quū Bar. expres-
 sicōtrariū crediderit. n. 27. Deniq̄ Bal. referre uoluit
 Bar. d. n. 23. dicentē, quod præsentia pecuniæ habetur
 pro receptione. Quo tamen loco non docuit, formādos
 esse articulos diuersos: sicuti docuit circa uerbum, mu-
 tauit. Nouissimē illud sine controuersia recipiendū ar-
 bitror, † ut etiam si Notarius nō asserat, q̄ in sui præ-
 sentia Titius recepit pecuniam à Sempronio, sed ma-
 gis, quod Sempronius Titio mutuauit centum: cessare
 debeat utilitas nostræ exceptiōis. Quoniam uel mutuū
 naturale uel ciuile assertū uidetur à Notario iuxta. d.
 l. Singularia. Nec uerbum, mutuauit, etiam ad excu-
 sationē Notarij potest referri ad solam Titij confes-
 sionē. Tametsi Castrens. cons. 126. n. 2. lib. i. in cōtrariū
 argumentari uideatur: & non rectē contrarium argu-
 mentatus sit Cassene. cons. 12. n. 14. uers. Quæ quidem.

Contra Cal-
 fene.

Aliquando † tamen incurrit dubitatio circa pul-
 ca instrumenta, utriū confessionis magis sint, an uerō
 contracti mutui. Quid enim si ita scriptum sit, Titius
 confessus est, se habuisse & recepisse mutua centum à
 Titio dante & numerante? Et Bal. hic uers. Quarto
 quæritur, et in l. unica. 7. col. infra De confes. inter-
 pretatus est, solam Titij confessionem assertam uideri
 à Notario. Sic Titius non impediatur uti nostræ exce-
 ptionis

ptionis beneficio. Idem tenuit Bened. de Plübi. in. q. Statuto cauetur, relatus à Ioan. de Platea in princip. n. 2. Insti. De litera. obliga. Et est hoc receptum communiter, ut per. Feli. in. d. cap. Si cautio. n. 53. Ias. in. d. l. Singularia, pen. col. Vide tamē Sozi. cōf. 14. n. i. lib. i. Cōtra si scriptū esset, et Sēpronio, dando et numerādo, Bal. idem uers. Quinto quæritur, intelligit, hæc gerundia sonare in actu, qui uisui subijcitur, sic instrumēto assertam esse numerationem. Sequitur Feli. in. d. c. Si cautio. n. 53. Ias. in Rub. n. 36. Insti. De actio.

Quid igitur, si ita scriptum sit, Titius confessus est, se habuisse et recepisse centum mutua à Sempronio: quæ habuit et recepit in mei præsentia etc? Certū est, pecuniæ receptionem à Notario assertam esse, ut per Bar. hic lect. i. col. 2. et in. d. l. Singularia. n. 3. cōmuniter approbatum, Quauquam in. 2. lect. col. 1. contrariū scriptū reliquerit. Vbi autem subiecta non sunt illa uerba, in mei præsentia, controuersi iuris quæstio est. Nā si ita scriptū foret, Et habuit et recepit, receptissimū est cū Bar. hic, assertā uideri pecuniæ receptionē. Et errore habitur Purpura. in. d. l. Singularia. n. 117. qui Cōtra Pur post Ambros. Opizo. imbi putauit, hoc casu partis pura. confessionē assertā intelligi ex Ioan. Imol. sententia in. l. Prædia, uers. Aduerte tamen. ff. De acqui. posse. Sed Ioan. Imol. litera corrupta est, qui allegādo Bar.

hic uult, confessionem partis esse, si ita scriptum sit, quæ habuit et recepit. Quasi Titius apud Notarium dixerit, Ego Titius confiteor, habuisse & recepisse me à Sempronio mutua centum, quæ habui & recepi: et hæc uerba ita prolata in prima persona Notarius redegerit in tertiam. In quo Bal. & Saly. hic idem sentiunt. Contrarium probauerunt Anto. Butri. & idem Ioan. Imol. in d. cap. Si cautio. quos ibi Feli. refert. n. 52. Mouetur ea ratio, quod iuxta Bar. sensum debuit scribere Notarius, quæ habuisse & recepisse se dixit. Ergo quum scriptum sit, quæ habuit & recepit, asseruisse uidetur, habitam & receptam pecuniam. Fulgos. etiam hic non insubtiliter considerat, quod uerba illa, quæ habuit & recepit, si nihil aliud adiectum proponatur, superfluum uidetur: quum ad partis confessionem referuntur. Igitur ne nihil operentur, referenda sunt ad Notarij fidem. Ego dicerem, oneratum intelligi eum, contra quem instrumentum producitur: quoniam instrumenti uerba proprius significat, habitam et receptam coram Notario pecuniam fuisse, ut Anto. Butri. & alij putauerunt. Sed quoniam iuxta Bar. opinionem possunt hæc eadem uerba non absurde penitus referri ad Titij confessionem, defenderetur, Titium non omnino conuictum esse publici instrumenti fide. Denique si per eundem Notarium et testes instrumenti probauerit, si nullam coram eis habuisse aut recepisse pecuniam

Nota opi-
nio.

pecuniam, constare incipiet, instrumentum confessionis fuisse. Sic eueniet, ut Sempronius, qui ex numeratione egit, probet numerationē per instrumentū, Titius uerò absolui non debeat, etiam si intra legitima tempora opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ: quū instrumentum prima facie et secundū uerborū proprietatē exprimere uideatur, receptā fuisse pecuniā corā Notario & testibus. Nec tamen Titius, quò exceptionem suam perferat, necesse habebit instrumentum reprobare quasi falsum. Potest enī, salua Notarij existimatione, contendere, instrumentum ad confessionem duntaxat referendum fore.

Et hæc utilia sunt, si tractemus de neganda uel cōcedenda exceptione non numeratæ pecuniæ ipsi Notario, qui proprij debiti instrumentum confecit. Nam et si Accurs. in. §. fina. Insti. De fide iusso. & in. §. Planē, in uerb. Siquis, Insti. De litera. obli. sensisse uideatur, Notarium non posse, instrumentum sui proprij debiti cōficere, & hoc idem tenuerit Saly. in Authen. Cōtrā qui propriā, infra hoc tit. receptum tamē est, † posse, ut per Bart. in. l. 2. u. i. ff. De stipula. seruo Bal. in. d. Authen. Cōtrā qui propriam, 2. col. & cōs. 467. Factum, lib. 5. Angel. Aret. in. §. Idem iuris, n. 32. Insti. De exceptio. Feli. post alios in cap. Scripturam. n. fi. De fide instrumen. Ias. in. l. Sciendū, col. 2. ff. De uerb
L ij obliga.

oblige Ergo † si Tuius Notarius ita scribat, Ego
 Tuius Notarius in presentia testium infra scripto-
 rum scripsi me accepisse, & accepi à Sempronio cen-
 tum aureos mutuos, &c. instrumentum publicum dice-
 retur esse non tantum confessionis, quam etiam acce-
 ptæ pecuniæ. Contra si ita scripsisset, In presentia te-
 stium infra scriptorum scripsi me accepisse à Sempro-
 nio centum aureos mutuos, hoc instrumentum diceretur
 esse confessionis. Vnde Notarius ex numeratione con-
 uentus, uel ex stipulatione, si stipulatio fuit interposita,
 rectè posset excipere de non numerata pecunia cōtra
 suã confessionē quasi factam sub spe numerationis fu-
 turæ. Idq; ex Angel. Perus. sententia potest colligi in
 l. Si stipulatus. §. Chrysogonus. 2. col. ff. De uerb. obli-
 ga. quum argumento eius. §. dixit, quòd si Notarius de-
 bitore approbante confiteretur, se pro eo pecuniã rece-
 pisse, numeratio probaretur, & cessaret exceptio non
 numeratæ pecuniæ. Intellexit scilicet, fidem Notarij
 publicam nõ uersari in ea specie circa pecuniæ recepti-
 onem: sed solummodò circa confessionem. Alioquin ine-
 ptè argumentaretur ex. d. §. Chrysogonus. Et ita re-
 ctè Angel. sententiam accepit Alex. inibi. n. 22.

1. Quinquenij tēpus nullo casu
 hodie seruandū est i' excepti-
 one nõ numeratæ pecuniæ.

2. Biennio elapso utrū audiatur

literis obligatus, si velit pro-
 bare negatiuã.

3. Doli exceptio nõ magis pro-
 poni potest post bienniū, quã

exceptio nō numeratæ pecu. § Interpretatio noua. l. Cū vl-
 † Fictio numerationis an inducatur, lapsō biennio. tra, hoc titi.
 § Intellectus. l. 9. titi. i. Parti. §.

VLTIMO fallit, si a tēpore cautionis lapsū sit
 bienniū. l. In contractibus, infra hoc tit. §. Multū
 Insti. De litera. obliga. ubi Iustinianus refert, antiq-
 uitas datum fuisse quinquennium ad opponendā hanc ex-
 ceptionem. Sed ne creditores diutiū expectando pos-
 sent fortasse suis pecunijs defraudari: biennij tempus
 introductum esse. Quod hodie penitus antiquatum est.
 Nam † eorum sentētia iniuissima uideri debet, qui in
 ecclesijs et in ecclesiasticis personis obseruari etiā nūc
 quinquennium putauerunt. De quo per Andre. Sicul.
 in cap. fi. n. 13. De solu. Soz. cōs. 24. n. s. li. 2. Feli. in. d.
 c. Si cautio. n. 33. qui iustissime hāc opinionē refutauit.
 Sed an lapsō biennio † admittatur debitor ad oppo-
 nendam exceptionem, assumpto onere probandi, quod
 pecunia nunquā sibi fuit numerata, quæstionis est? Et
 quod nullo modo admittatur, probari uidetur in. l. Si in
 tra. l. Assueratio. l. In contractibus, infra eo. in. l. Si
 non singuli, supra Sicertum peta. Hoc tenuerūt Odo-
 fre. Azo, Rycard. Oldra. Iacob. Butriga. Guido
 Suzari. & Dinus. Quos omnes retulit et sequutus est
 Alber. hic. n. 2. & 3. adiiciens, quod eorū opinionem
 uidit cōmuniter seruari. In eadem sentētia fuerūt Pla-
 cētī. in tracta. De uarieta. actio. tit. 19. De litera. obli-

gati. Accurs. Bal. & Saly. in. d. l. Si nō singuli. Sed
 & Clemēs Quartus, ex facto quæstione proposita,
 tulit sententiam contra Treuerensem Electum, quod
 post bienniū non posset contra mercatores opponere
 exceptionē non numeratæ pecuniæ nec doli: et eos mer-
 catores cogi non debere ad respondendū Electi positi
 omnibus causam illā tangemibus. Et referūt hāc sentē-
 tiam probātes illā Specul. titu. De restitu. in integrū
 §. i. n. 25. Archidia. in cap. Siquis Episcoporū. n. 10.
 3. q. 6. Bal. in. l. Cū quis. n. 22. supra De iuris & facti
 ignoran. Idem uidetur sensisse Inno. in cap. Quia ple-
 riqz. n. 2. De ĩmuni. ecclesi. Hoc etiā probauerūt Ioā.
 Fab. in princip. Insti. De litera. oblig. n. 6. uers. Quæ-
 ritur octauò, Floria. de Sancto Petro in. l. Cū de inde-
 bito. §. si. n. 8. ff. De proba. Ioan. Imol. in. c. si. pen. col.
 De solutio. Aret. in. l. Si stipulatus. §. Cbryfogonus.
 n. 10. ff. De uerb. oblig. et in. l. Certi cōdictio. §. Si nū-
 mos, si. col. ff. Si certū peta. et Feli. in. d. c. Si cautio. n.
 60. Ludo. Bologni. in additi. ad cōs. Io. de Anania cōs.
 97. Purpura. in. l. Manifeste. n. 21. ff. De iureiuran.
 Deniqz Curt. Iuni. in. l. 2. §. Appellata. n. 7. ff. Si cer-
 tū peta. cōmunem hanc opinionem asseruit cum Feli.
 Quē & Hyppol. secutus est. nota. 463.

Contrariā opinionē, et quod post bienniū admittatur
 debitor ad opponendā exceptionē, a sumpto onere p-
 bandi

bandi negatiuā: tenuit post Ioan. Accurs. hic et in l. In cōtractibus, in uerb. nullo modo, infra eo. & in princip. in uerb. obligetur, Insti. De litera. obliga. Petrus et Cynus in l. Assueratio, infra eo. Nicola. de Matarel. Bar. Fulg. Angel. Saly. hic, qui latē articulū disputauit. n. 18. Rapba. Fulg. in l. Si sub specie. n. fin. supra De postulā. ubi scripsit, hāc esse cōmunē opinionē. Idē etiā tenuerūt Pau. Castrē. cōs. 233. Viso casu. n. 3. lib. 2. Angel. Aret. in §. Idē iuris. n. 4. Insti. De excepti. Alex. cōs. 148. col. pen. lib. 2. Sozi. in l. 2 §. fi. n. 2. ff. De excepti. et cōs. 68. Vifa. n. 4. lib. 4. Ias. in l. 3. §. Iurari. n. 2. et in l. Manifesta. n. 6. ff. De iur. iurā. Claudi. i. l. Si stipulatus. §. Chrysogonus. n. 14. ff. De uerb. oblig. Philip. Dec. in l. Iure naturę. n. 5. ff. De regu. iuris.

Sed tamē hęc opinionēs uidētur posse cōciliari ex sentētia Hostiē. & aliorū in cap. si. De solutio. ut prior opinio locū habeat ī exceptione nō numeratę pecunię. Posterior autē admittēda sit in doli exceptione. Nā Ioānes antiquus iuris interpres, quē Accurs. retulit in posteriore opinione, nō sensit, admittēdā esse exceptionē nō numeratę pecunię, sed doli exceptionē. Quā utiq; perpetuō debitor post opponere, ut et Panor. Hostiē sem secutus admittit in d. cap. si. n. 18. De solutio. et ibi Petrus de Anchar. n. xi. Idē Panor. i. d. c. Si cautio

n. io. & Feli. imbi. n. 66. uers. Fallit. 6. et Andre. Sicul. cons. i. n. fina. lib. 2. Hyppo. de Marsil. singul. 277. Quod uerò hæc fuerit intentio Ioānis, ex Accursio hic manifestè colligitur, et in l. Generaliter, i. uerb. religionē, ibi, secundū Iaco. et nos, infra co. Idē etiā testatur Ioan. Fab. in d. princip. Insti. De litera obliga. n. 9. uers. Queritur octauo, scribēs, qđ Ioānes et eius sequaces intellexerūt de exceptione doli: et quòd nō est uero simile, dubitasse eos de exceptione nō numeratæ pecuniæ. Hæc etiā differentiā obseruauit Iacob. Butrig. et qui eū retulit, Floria. in d. l. Cū de indebito. §. si. n. 8. ff. De probati. Et de hac differentiā meminit Saly. hic. n. 19. uers. Cōtrariū tenuerūt, et in l. Si intra, infra hoc tit. Angel. Aret. quoq; in §. Idē iuris. n. 2. in princi. Insti. De exceptio. Porro et si pleriq; ex Veteribus nec doli exceptionē opponi permisissent post bienniū, ut ex Alberi. hic et Ioā. Fab. in d. princip. cōstare uideatur, et ex sentētia Clemē. Quarti, quā etiā secut⁹ est And. Sicul. i. cap. si. n. xi. De solu. argumē. huius tex. in quo doli et nō numeratæ pecuniæ exceptiones equiparantur: ratio nihilominus differentiæ uidebatur prima facie reddi posse inter has exceptiones, ex mēte Hostiens. Panormi. & aliorū. Ea est, quòd exceptio nō numeratæ pecuniæ meritò est tēporalis: quoniā intra biennium potuit per modū agendi proponi. At doli excep-

ptio coacta ratione uidetur esse perpetua: quoniã uide licet in potestate debitoris non fuit agere de dolo creditoris. l. Pure. §. fi. ff. De doli exceptio. Deniq; creditor, quo tēpore accepit cautionē, nihil dolo malo egit, qui numeraturū se pecuniam speraret: & nunc demum committit dolum, qui pecuniã, quam nō numerauit, petere incipiat. l. 2. §. Et generaliter. ff. De doli exceptio. Quare si hæc doli exceptio eo demū tēpore nascitur, quo creditor agit, ut per gl. in. l. Qui se debere, in uerb. exceptione. ff. De condict. causa data, euidenter ostenditur, debitorem sine ulla præfinitione temporis defendendum fore huiusmodi exceptione.

Huc sententiæ & distinctioni consequens uidetur dicere, quod si nullus dolus petentis proponatur, ut in exemplis positus per Ioan. Fab. in. d. princip. Insti. De litera. oblig. n. 2. uers. Sed dicas, nō possit ei opponi post biennium ulla exceptio. Nam exceptio non numeratæ pecuniæ temporalis est: et doli exceptio hic cadere non potest. Quod ita collegisse uidetur Angel. in. d. §. Idē iuris. n. 8. uers. Ex quo uidetur.

3 Sed ego nō dubito, quin distinctio superior iusta nō sit. Et urgenti ratione ostendo, quod si post bienniū debitor potest contra agentem creditore opponere doli exceptionē: possit etiã obijcere exceptionē nō numeratæ pecuniæ. Nā primū si dolo facit creditor pecuniã petēs quam

Cōtra plurimos Dd.

quam.

quam se non numerasse intelligit: quis non uidet, posse ei haberi hunc honorē a reo, ut doli exceptionē cōpetentē uerbis tēperet opponēs in factū exceptionē, id est, nō numeratæ pecuniæ. l. 2. §. Et generaliter. l. Apud Celsū. §. Aduersus. ff. De doli excepti. l. Nō debet. ff. De dolo, et qđ tradit Bar. i. l. Rē quandā, co. tit. Sed etsi actor nō uideatur esse in dolo, nec repelli possit doli exceptione propter ignorantia: adhuc stat eadē ratio, ut exceptio in factū seu nō numeratæ pecuniæ sit perpetua, et post bienniū possit obijci. Cōsidero enim, qđ hęc exceptio nūc demū oritur, quum creditor agit ex cautione. Proinde eadem ratio, quæ extorsit, doli exceptionē esse perpetuā: extorquebit, hęc in factū exceptionē similiter censendā fore. Nam etsi petitor, quo tēpore nunc petit, non petat dolo malo, quoniā tamen pecuniā petit quasi ex causa numerationis, quæ numerata nō est: res nūc in se dolū habet, et incipit occurrere iniquitas, quæ per æquitatē exceptionis in factū emendāda est. Secundū quæ generaliter probandū uidetur, post bienniū posse opponi exceptionē nō numeratæ pecuniæ non minus, quā in doli. Nec oberunt omnes illæ leges, quæ exceptionem non numeratæ pecuniæ biennio concludi dicūt: quoniā interpretandum est, de ea exceptione Cæsares intellexisse, quæ per modum querelæ potuit proponi, trāslatura uidelicet onus pbandi

in creditorem. Vnde & necessario debuit esse temporalis, & iisdem temporibus finire, quibus & querela. Caterum exceptio in factum, quæ in hac materia ex speciali facto appellatur exceptio non numeratæ pecuniæ, et petente creditore oriri incipit, non est temporalis, sed perpetua, secundum ordinariam exceptionum naturam: si modo reus secundum eandem ordinariam exceptionum naturam fundamentum suæ exceptionis probare intendat, ut & Saly. hic. n. 2. propemodum resoluit. Quæ opinio æquissima est. Vt non immerito nostra. l. Regia. d. lib. 4. titu. 47. §. penul. admittendum debitorem constituerit post. 60. dies ad probandum negatiuam.

Et quanquam hoc ita æquius esse videatur, attamen in stricta ratione disputandi, si uerba Imperatorum expendantur: defendi poterit, eorum sententiam diuersam fuisse. Et quum legitimi temporis excessus inducat iuris præsumptionem, secundum proximè, relatum sententiam, aut iuris & iure præsumptionem, secundum auctores priore loco allegatos: prope est, ut uerosimiliora tradiderint, et qui fictionem numerationis constitutam a Principibus opinantur. Idque Pau. Castrens. tetauit apertius i. l. In contractibus, pen. col. infra eo. et Aret. in. l. Certe condictio. §. Si nummos, fina. col. ff. Si certum petat. Vnde Castrens. colligebat, quod etiam si lapsa

pso

Noua opi-
nio.

pro biennio creditor agnosceret, se non numerasse pecuniam, posset nihilominus efficaciter agere ex cautione. Nam & si contra presumptionem iuris admittatur omnis legitima probatio, & contra iuris & iure praesumptionem admittatur probatio per aduersarij confessionem: contra fictionem iuris nulla prorsus probatio potest admitti. Ego uero non dicerem, fictionem numerationis absolute constitutam fuisse. Siquidem tunc agnoscimus fictionem, cum lex figit pedes contra certos ueritatis terminos, ut eleganter ait Bal. in l. Non ignorat. i. col. infra Qui accusare non poss. relatus ab Ias. in repet. l. Si is qui pro emptore. n. 168. ff. De usucap. Porro biennij praescriptio saepe creditoribus proficit, qui pecunias numerauerunt. §. Multum, insti. De licera. obli. ga. Igitur Caesares mihi uidentur magis illud constituisse, ut is, qui cautione se obligasset, post excessum legitimi temporis omnimodo teneretur, id est, etiam si pecunia non fuisset eidem numerata. Praesumpserunt enim, pecuniam numeratam fuisse: & si numerata non fuisset, induxerunt, ut quasi numerata redderetur. Sicuti alias praesumitur stipulatio, si non constat, stipulationem intercessisse: ubi autem constat, eam non intercessisse, fictio inducitur. l. unica. §. Accedit, infra De rei ux. actio. Induco ad hoc tex. in Auth. De tempo. non solu. pecun. super dote, in princi. col. 2. Colla. 7. ubi Iustinia

Noua indu
ctio.

mus ait, quod lapsa tempore dato ad opponendam excep-
tionem non numerata dotis, tenetur maritus efficaci-
ter ad dotem, quam confessus est se recepisse. NAM SI
TACERE (inquit) ELEGERIT PALAM EST VOLV-
ISSE VEL SI NON ACCEPIT, DOTE OMNI-
NO EVM AVT SVOS REDDERE HAEREDES.
Explicat Sozi. in. l. i. n. 101. ff. Solu. matrimo. Planè
argumentum de una exceptione ad alteram regulariter
ualere dicitur. l. In cōtractibus. §. fina. in fine, infra eo.
Item facit pro hac opinione tex. in. §. Planè, Insti. De
litera. oblig. ubi Iustinianus ait, Planè si quis debere se
scripserit quod sibi numeratum non est, de pecunia mi-
nimè numerata post multum temporis exceptionem
opponere non potest. Sic fit et ut hodie dum queri
nō potest, scriptura obligetur. Sic præsупponit, pecu-
niam non fuisse numeratam: & nihilominus uult, post
excessum legitimi temporis efficaciter obligari eum,
qui cautionem conscripsit. Præterea huic sententiæ for-
tissimum argumentum præstat. l. Si non singuli, supra
Sicertum pet. a. in cuius specie Aristodemus et Pro-
culus, qui cautionem mutuae pecuniæ conscripserunt, la-
psis temporibus huius exceptionis, tenentur eam redde-
re, etiam si constet, pecuniam non illis, sed alij numera-
tam fuisse. Nec se ab huius tex. argumento iuste expli-
carunt Saly. hic. n. 12. Angel. in. §. Idem iuris. n. 4.

Insti

Noua inter
pretatio.

Insti. De exceptio. Postremo allego tex. † in. l. Cum
ultra, infra hoc titu. cuius uerba sunt, Cum ultra hoc
quod accepit, re obligari neminem posse constet, et si
stipulatione interposita placita creditor nõ dedit, in fa-
ctum dandam esse exceptionem cõuenit, si necdum tem-
pus, infra quod huius rei querela deferri debet, tran-
sijt: uel si intra hoc in testando iuri paritũ sit, nihil ultra
hoc quod accepisti, sortis á te nomine adius Rector uel
Præses prouintiæ exigi patietur. Quo loco uidetur mi-
hi Imperatores nullum fecisse argumentum de obliga-
tione, quæ re contrahitur, ad uerborum obligationem: sed
magis propositionem indubitataam præmisisse, quod ne-
more potest obligari ultra hoc, quod accepit. Verbis
autem & si quis possit ipso iure obligari in id, quod non
accepit, rescripserunt, exceptionem nihilominus intra
legitimũ tempus competere: ne exigatur ab eo, qui uer-
bis se obligauit, id quod non accepit. Significarunt igitur,
si intra legitimum tempus testatio non esset interpo-
sita, tunc Rectorem prouinciæ & Præsidentem passu-
ros esse, ut ultra hoc quod accepit, pmissor exigatur:
quũ uerbis obligatus initio fuerit ipso iure, & excepti-
onem penitus amiserit, lapsa legitimo tẽpore. Proinde
senserunt, uerborum obligationem efficacem fieri, quũ
primũ queri debitor non posset. Quod in literarũ obli-
gatione scripsit Iustinianus in. d. §. Planè. Quoties igitur

tur nec uerborum nec literarū obligatio proponeretur, sed tantūm cōfessio facta in uoce, uel in publico instrumēto: consequens fuit Cæsariibus rescribere, posse reum perpetuò opponere exceptionem. Nam quum actor ex sola numeratione pecuniam mutuam condiceret, apparebat, reum non potuisse re obligari, nisi in id, quod accepiisset. Apparebat, confessionē, quæ initio nequidem ipso iure obligauerat, non potuisse ex post facto robur accipere obligationis efficacis: ut merito hæc species apud Dd. extra omnē disputationis aleam fuerit iuxta glo. in d. l. Si non singuli, de qua Feli. in d. cap. Sic cautio. n. 63. Vnde apparet, in hoc articulo stipulationem à literarum obligatione non debuisse separari. Tametsi Pau. Castren. in l. 2. §. Ap pellata. ff. Si certum peta. contrariū tenuerit, et Cur. Iuni. hæstauerit: dum. d. l. Cū ultra, nō meminit. Quæ omnia præcipuè notabilia sunt † ad interpretationē. l. 9. titu. i. Parti. 5. Cuius sententia ea mihi esse uidetur, quòd debitor post biennium non possit excipere de non numerata pecunia, etiam si onus probādi in se recipiat. Verba etenim sunt. E si se callare que lo nō muestre assi ante que los dos años passen, despues que fixo la carta: dende en adelāte non podria poner tal querella. E si gela demandasse despues, seria tenuto de darle los marauedis bien assi, como si los ouiese rescebidos.

Cōtra Pau.
Castrenf.

1. Excipiens de non numerata pecunia vtrum docere debeat, se esse intra biennium.

2. Interpretatio, l. fina. supra De condictio. ex. l.

3. Minoris iure restitutione in integrum petens, non debet

allegare nec probare, quod hodie sit intra restitutionis tempora.

4. Doli actionem proponens non debet in libello vllam facere mentionem, quod sit intra biennij tempora.

Nona quaestio.

Quaero igitur, † quum tam grande emolumentum debitoris sit, a die confessionis non esse lapsum biennium, utrum quo tempore exceptionem non numeratae pecuniae proponit, allegare et probare debeat, confessionem suam tali die factam esse, et proinde se adhuc intra legitima tempora esse constitutum? Et Imperatores in l. fina. Supra De condicti. ex. l. exprimere videntur, † agentem conductione sine causa ita intentionem suam perlaturum, si monstrauerit, tempus statutum nondum transiisse. Sic enim rescripserunt, Si non est numeratum quod uelut accepturum te sumpsisse mutuo scripsisti, & necdum transiisse tempus statutum, uel intra hanc diem habitam contestationem monstrando, reddi tibi cautionem Praesidali notione postulare potes. Unde necessario sequi uidetur, excipientem de non numerata pecunia ita demum absoluendum, si monstrauerit, adhuc intra biennium se constitutum esse, uel intra .co. dies. l. Regiae. Nec enim separatio est inter conductionem ex hac causa & exceptionem non numeratae pecuniae. Ego autem probabilius esse arbitror, quod in casu. d. l. fina. condi-

cens

cens chirographū rectē intēdat, si duntaxat alleget,
 se chirographum spe futuræ numerationis dedisse, nec
 pecuniam hactenus sibi numeratam esse. Quod si ad-
 uersarius ostenderit, iam transactum esse biennium, tūc
 debitori incumbit probare, quod licet hodie bienniū ex-
 cesserit, at intra biennium proposuit querelam: & pro-
 inde beneficium, quod semel competijt, perpetuum effe-
 cit. Plane Cæsarum uerba adhunc casum pertinentia
 in. d. l. si rectē cōcepta sunt illa uidelicet, uel intra hęc
 diē. & c. Quod uerò attinet ad alterum priorē casum
 d. l. fina. interpretatione succurrendum est. Qui enim
 queritur spe futuræ numerationis chirographū dedis-
 se, & pecuniam sibi non esse numeratam, ostēdit apud
 Iudicem, natum esse sibi beneficiū: nec docere tenetur,
 ei beneficio nequaquam præscriptum esse. Hoc uulgò
 in omnibus præscriptionibus apparet: & in hac bien-
 nij præscriptione recipiendum uideatur, argumē. l. fina.
 supra In quib. casib. in integ. resti. necesse non est. Nā
 † & qui iure minoris in integrum restitui desiderat,
 allegare & probare debet, se propria facilitate læsū
 uel aduersarij dolo intra minorem ætatē. Sed quod ho-
 die sit intra restitutionis tempora, nec allegare quidē
 debet. l. Si minorē, supra De in integ. resti. mino. Tra-
 dit Ioan. Imol. 2. col. contra Anto. Butri. inibi in cap.
 Constitutus De in integrum restitu. & communiter

Dd. in. d. l. Si minorem, præsertim Jacob. de Sancto Georg. n. 3. quicquid Saly. & Alex. inibi contrã sentiant. Sic t̄ et in biennio concessõ ad exercendam doli actionem contra Bal. iustissimè existimavit Aret. in. l. fina. Supra De dolo, non debere actorem ullam bienij facere m̄tionem in suo libello. Deniq; argumentum huius sententiæ est noster tex. in quo opposita à reo exceptione seu doli seu non numeratæ pecuniæ, compellitur petitor numerationem probare.

- 1 Negatiua in hac materia quibus modis probari queat.
- 2 Accurs. in l. 2. in uerb. constitit, hoc tit. quomodo possit intelligi.
- 3 Confessio geminata probat, etiam si facta sit absente parte.
- 4 Negatiua probatur per ipsã debitoris cautionẽ & numerationem minoris quantitatũ factã de maiore summa, quæ in cautione cõtinebatur.
- 5 Negatiua utrum probetur, si reus probet, quòd tẽpore suæ confessionis nullam pecuniã recepit.
- 6 Numeratio utrum præsumatur iteruenisse tẽpore cõscripti instrumenti, in quo Notarius testatus sit, confessionẽ numeratæ pecuniæ coram se factam fuisse.
- 7 Negatiuam probat, qui probat, cautionem mutuatæ receptæ pecuniæ factã fuisse subspe futuræ numerationis.
- 8 Cõfessus, se recepisse aliquid ex depositi causa vel alia simili non infirmat suam confessionem maxime factam in publico instrumento, etiã si probet, q; tempore confessionis nihil recepit.
- 9 Negans numerationem contentã in sua confessione quã post bienniũ ex mutui causa conueniretur, in poenam nõ incidet, etiam si negatiuam probare non potuit ad probandum.

Sed quum placeat, et in hoc Regno constitutum sit, post legitima tempora audiendum esse eum, qui velit probare negatiuam. Videamus (ne hoc sit inutile) quibus modis et probari possit negatiua: cuius probatio reputari solet impossibilis. l. Assueratio, infra eo. Et obseruauit, omissis alijs tres modos esse præcipue notabiles.

Primus modus est per aduersarij confessionem, secundum glo. communiter receptam in. l. In contractibus, in uerb. nullo modo, infra eo ubi Bal. in uersi. Quareo quæro, et Saly. col. 2. intelligunt, hoc procedere, etiam si confessio facta fuerit extra iudicium et antequam lapsus esset biennium: ut merito Feli. non distinxerit in. d. cap. Si cautio. n. 66. Nec solum aduersarij confessio proderit, si confessus fuerit, se aduersario nunquam numerasse pecuniam: sed etiam si agnouerit, se cautionis tempore non numerasse pecuniam, et sub spe futuræ numerationis cautionem recepisse. Nam licet contēdat, se postea numerasse, et biennium iam elapsus esse, releuabitur reus, ut absoluendus sit: nisi actor numerationē probet, Saly. in. d. l. In contractibus. n. 5. Angel. Areti. i. §. Idem iuris. n. 59. Insti. De exceptio. Quæ omnia intelligenda ueniunt, si confessio fuit facta præsentē reo, ut docuit Angel.

M iij Perus.

Perusi. in. l. 2. col. 2. supra hoc titu. Angel. Areti. in. d. §. Idem iuris. n. 67.

Illud observandum est, quod ad extorquendam huiusmodi confessionem à creditore post biennium, iurandi conditio non proderit. Nam & si aliàs manifesta turpitudinis sit nolle iurare, nec iurandū referre. l. Manifesta. ff. De iureiuran. hoc tamen casu creditor sine ulla turpitudine iurandum recusat: qui habeat pro se debitoris confessionem biennij temporibus confirmatam, argumen. cap. 2. De proba. Et plura. circa. §. De illo, tradit Purpura. in. d. l. Manifesta. n. 21. cum duobus sequen.

Secundus modus probandi negatiuam colligitur ex *Accursio in. l. 2. in uerb. constitit, supra eo.* Et probauit (inquit) hanc negatiuam per confessiones, item per numerationes diuersis temporibus factas secundum uarias quantitates. Bal. Rapha. Fulgos. Saly. & Castrens. intelligunt, duos & quidem diuersos modos ab *Accursio* doceri. Vnus sit per confessionem partis, de quo proxime diximus. Alter autem sit ualde obscurus, qui tamen alibi non reperitur. Quasi uelit *Accurs.* quod si cautio heri conscripta recitat, me accepisse mutua mille, & hodie numerantur mihi centum de illa summa, & ita di-

cit instrumentum : postea numerantur alia centum,
 & de hoc est aliud instrumentum, certe per hæc
 instrumenta diuersarum quantitatum apparet, sola
 cc. esse numerata. Sic probatur negatiua, & tota
 mille non fuerunt numerata, per illa instrumenta na-
 turali coniectura adiuncta, & ratione intellectus : quum
 ex his euidenter appareat, confessionem primam ema-
 nisse prætextu numerationis tunc non interuenientis.
 Hæc Bal. Ex cuius sententia colligitur, quod ex in-
 strumentis, quibus probo has particulares numerati-
 ones, constare debet, eas numeratas fuisse de illa maio-
 re summa cautionis. Aliàs (inquit Saly.) quantita-
 tes postea numeratæ, quum diuersæ sint, iudicari de-
 bent diuersi contractus. Secundum hoc refert se con-
 suluisse Andre. Sicul. in cap. fina. n. 14. De solutio.
 Nam cum quidam fuisset confessus in instrumento,
 se recepisse mille nomine dotis, & ex postfacto reper-
 tum fuisset instrumentum, in quo ille recepit centum de
 illa summa mille, præterea esset aliud instrumentum,
 quo continebatur, alio die recepta fuisse alia centum:
 respondit, ex hoc probatam esse negatiuam, quod in
 ueritate ille non receperat nisi ducenta, per glo. unicam
 & singul. in. d. l. 2. Quam etiam hoc modo intellectam
 commendauit Roder. Suar. in repet. l. Post rem iu-
 M iij dicatam